

Gulaskuddannotáhtta

Láhkaásahusevttohus

**a) Oahpaheaddjeoahpuid rámma-plána
ja**

b) Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámma-plána

Čakčamánu 21. beaivvi 2026

Sisdoallu

1	Álggahus	5
2	Duogáš	5
2.1	Duogáš ja historihkka	5
2.2	Dávkileappot proseassa birra	7
2.2.1	1. bargoadji: Álkidahttit oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplánaid	8
2.2.2	2. bargoadji: Oahpaheaddjeoahpuid stivrema áššedovdijoavku	8
2.2.3	3. bargoadji: Oahpaheaddjeoahpuid oktasaš rámmaaplána	9
2.2.4	4. bargoadji: Oahpaheaddjeoahpuid oktasaš rámmaaplánaid bargu	10
2.3	Barggu mihttomearit	10
2.4	Prinsihpat mat leat leamaš vuodđun bargui	11
3	Dálá njuolggadusat	12
3.1	Dálá rámmaaplánat	12
4	Departemeantta árvvoštallamat ja evttohusat	13
4.1	Evttohusa váldosisdoalu čoahkkáigeassu	13
4.2	Mearkkašumit oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplánaevttohusaide	15
4.2.1	Kapihtal 1 Oppalaš mearrádusat	15
4.2.2	Kapihtal 2 Oktasašoassi	16
4.2.3	Kapihtal 3 Mánáidgárdi	27
4.2.4	Kapihtalat 4, 5 ja 6 Vuodđoskuvlla ceahkit 1–4, 5–7 ja 8–10	27
4.2.5	Kapihtal 7 Studerenráhkkanahatti oahppoprográmmaid prográmmafágat ja joatkkaoahpahusa oktasašfágat	28
4.2.6	Kapihtal 8 Fidnofágalaš oahppoprográmmaid prográmmafágat ja fidnofágalaš čiekŋudeapmi	29
4.2.7	Kapihtal 9 Loahpaheaddji mearrádusat	29
4.3	Mearkkašumit sámi oahpaheaddjeoahpuid láhkaásahussii	30
4.3.1	Sierra rámmaaplána sámi oahpaheaddjeoahpuide	30
4.3.2	Gáibádusat sámi oahpaheaddjeoahpuide	31
4.3.3	Dan guovtti rámmaaplána oktavuolta	31
4.3.4	Giellagelbbolašvuoda gáibádusat	32
4.3.5	Gelbbolašvuolta gáiddus pedagogalaš doarjaga ja gáiddusoahpahusa birra	34
5	Ekonomalaš ja hálldahuslaš váikkohusat	34
6	Láhkaásahusevttohus	35
6.2	Evttohus – Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplána láhkaásahus	35
	Kapihtal 1 Oppalaš mearrádusat	35

§ 1-1 Doaibmaviidodat.....	35
§ 1-2 Ulbmil.....	35
§ 1-3 Iešguđet oahpaheaddjeoahpuid rámmat.....	35
Kapihtal 2 Oktasašoassi.....	35
§ 2-1 Sámi oahpaheaddjeoahpuid ulbmil.....	35
§ 2-2 Oahpaheaddjeoahpuid hábmen.....	36
§ 2-3 Oktasaš vuodđogelbbolašvuodat.....	36
§ 2-4 Oahpaheaddjeoahpuid dásit.....	39
§ 2-5 Sierra njuolggadusat oahpaheaddjeoahpuide mat leat huksejuvvon ovddeš oahpuid ala.....	39
§ 2-6 Sierra mearrádusat oahpuid sisdoalu birra.....	39
§ 2-7 Luvvenmearrádusat.....	40
§ 2-8 Hárjehallan oahpaheaddjeoahpuin.....	40
§ 2-9 Verddevuohta oahpaheaddjeoahpuin.....	40
§ 2-10 Praktihkalaš ja estehtalaš fágat.....	40
§ 2-11 Ráhkkanahatti oahpahus ja joatkkaoahpahus rávisolbmuide.....	41
Kapihtal 3 Mánáidgárdi.....	41
§ 3-1 Oahpaheaddjeoahppu mánáidgárdiide.....	41
§ 3-2 Vuodđogelbbolašvuodat.....	42
§ 3-3 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra.....	42
Kapihtal 4 Vuodđoskuvlla ceahkit 1–4.....	43
§ 4-1 Vuodđogelbbolašvuodat.....	43
§ 4-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra.....	43
Kapihtal 5 Vuodđoskuvlla ceahkit 5–7.....	43
§ 5-1 Vuodđogelbbolašvuodat.....	43
§ 5-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra.....	44
Kapihtal 6 Vuodđoskuvlla ceahkit 8–10.....	44
§ 6-1 Vuodđogelbbolašvuodat.....	44
§ 6-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra.....	45
Kapihtal 7 Prográmmafágat studerenráhkkanahatti oahppoprográmmaid ja joatkkaoahpaha oktasašfágat.....	45
§ 7-1 Vuodđogelbbolašvuodat.....	45
§ 7-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra.....	45
Kapihtal 8 Fidnofágalaš oahppoprográmmaid prográmmafágat ja fidnofágalaš čiekjudeapmi.....	46

§ 8-1 Vuodđogelbbolašvuodát	46
§ 8-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra	46
Kapihtal 9 Loahpaheaddji mearrádusat	47
§ 9-1 Nationála njuolggadusat ja oahppoprogramplána	47
§ 9-2 Fápmuiboahtin, molsunortnegat ja lálkaásahusaid heaittiheapmi	47

1 Álggahus

Máhttodepartemeanta sádde gulaskuddamii guokte oahpaheaddjeoahpu rámmaþlána láhkaásahusevttohusa, okta oktasaš rámmaþlána oahpaheaddjeoahpuide, ja okta oktasaš rámmaþlána sámii oahpaheaddjeoahpuide. Gulaskuddanáigemeaari lea ođđajagimánu 11. b. 2027.

Dát guokte rámmaþlána galget boahtit dálá 11 rámmaþlána sadjái, ja dahkat oahpaheaddjeoahpuid stivrema buorebun ja čielgaseabbon. Dát galgá duddjot profešuvnna huksema, ja dustet gelbbolašvuodadárbbuid mat mánáidgárddiin, skuvllain ja muđui servodagas leat. Ásahusaide galget addot čielgaset rámmat, muhto maiddái buoret innovašuvdnamuni ja vejolašvuoda ovddidit oahpaheaddjeoahpuid kvalitehta, mas dutkan ja ovttasbargu profešuvnnain lea vuodđun.

Rámmaþlána leat láhkaásahusat maid Máhttodepartemeanta mearrida. Láhkaásahusaide galget lassin boahtit nátionála njuolggadusat, maid universitehtat ja allaskuvllat hábmejit sierra proseassain ovttasbarggus profešuvdnasurggiiguin. Gulaskuddannotáhtas čilgejuvvojit vuossat dat njuolggadusat mat buori muđui leat ovttaláganat dán guovtti rámmaþlána. Njuolggadusat mat leat sierraláganat sámii oahpaheaddjeoahpuid rámmaþlána leat čilgejuvvon 4.3. kapihttalis.

Universitehtat ja allaskuvllat galget addit oahpu oahpaheddiide geat sáhttet ollašuhttit mánáidgárddi ja vuodđoskuvlla, joatkkaoahpahusa ja rávisolbmuid oahpahusa doaimma hábmet ja oahpahit buriid servodatlahtuid. Oktasaš rámmaþlánaid evttohusat bidjet gáibádusaid dasa maid buot kandidáhtat geat gárvejit oahpaheaddjeoahpu galget máhttit. Oahpaheaddjeoahput galget veahkkin ovdánahttime mánáidgárddiid, skuvllaid ja oahpaheaddjeprofešuvnna rievddadeaddji servodagas. Norgga vuodđoskuvlla oahppanbohtosat leat mánngga jagi áigge hedjonan. Sihke dálá ja boahhteáiggi mánáide ja nuoraide, ja Norgga servodahkii, lea deatalaš jorgalahttit negatiiva rievdamas skuvllas.

2027 suohkanproposišuvnnas lea ráđđehus diedihhan ahte álggahuvvo bargu unnidit dálá detáljadási gáibádusaid láhkaásahusas man vuodul iešguđet dásiid oahpaheaddjevirggit virgáibiddjojít. Dat bargu galgá dárkkistit dárbbalaš rievdamemiid, vai sii geat váldet oahpaheaddjeoahpu ođđá rámmaþlánaid mielde duodas sáhttet virgáibiddjot oahpaheaddjevirgái skuvllas.

2 Duogáš

2.1 Duogáš ja historihka

Ráđđehus lea jođus bargguin mainna sáhtta oahpaheaddjeoahpuid stivret buorebut. Bargu lea jođus dakkár áigge go lea áibbas dárbbalaš jorgalahttit rievdamiid dan guvlui ahte oahppan skuvllas hedjona. Servodagas leat maid rievdamat heajut guvlui, maid ferte váldit duodas. Oahpaheaddjeoahpuin ferte leat joatkevaš ovdáneapmi ja dađistaga heivehuvvot

servodaga odđa vuordámušaide. Dát gáibida ahte čielgasit ovdanbuktojuvvo makkár gáibádusat oahpaheddjiide galget leat.

Profešuvdnaoahpuid stivren lea leamaš ságastallanášši 2000-logu miehtá.

Oahpaheaddjeoahpuid reformašuvnnat leat čadahuvvon dávjá, muhto dárkilis rámmaplánat eai leat nákcen čuovvut skuvla- ja mánáidgárdesurggiid rievdamii. Seamma áigodagas leat universitehtat ja allaskuvllat čadahán gelbbolašvuodáloktemiid ja leat buori muddui šaddan iešakkrediterejeaddjin. Eanas oahpaheaddjeoahput leat dál masterdásis, ja ovtasbargu práksissurggiin lea nanusmuvvan. Lea ságastallojuvvon galggašii go dárkilis rámmaplánaid molsut rámmaplánaiguin mat buorebut vuhtiiváldet ásahusaid autonomiija.

2016:s ávžžuhii *Ekspertgruppen om lærerrollen* (Oahpaheaddjerolla áššedovdijoavku) ahte rámmaplána dálá dárkilis hámis berrejit molsojuvvot. Strategiijas *Lærerutdanning 2025: Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene* (2017) (Oahpaheaddjeoahpuid kvalitehta ja ovddasbarggu nátionála strategiija), lei čielga mihttu unnidit rámmaplánastivrejumi nu unnin go vejolaš. Meannudettiin *Meld. St. 19 (2020–2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler* (Stáda universitehtaid ja allaskuvllaid stivren) doarjui Stuoradiggi sisafievrredit eambbo bajitdási rámmaplánaid, dainna ulbmiliin ahte universitehtat ja allaskuvllat boahtteáiggis eambbo stivrejuvvojit bajitdásis, ja unnit vuolitdásis («universitetene og høyskolene framover styres mer i det store, og mindre i det små»). Diedáhusas *Meld. St. 19 (2023–2024) Profesjonsnære utdanninger over hele landet* (profesjonsmeldingen; profešuvdnalagas oahput miehtá riikka, profešuvdnadiedáhus) deattuhuvvo erenoamážit ahte profešuvdnaoahput galget eambbo leat lahka profešuvnna ja láchit saji sihke dutkanvuđot ja vásáhusvuđot máhttui ja dihtui. Maiddái dás deattuhii Stuoradiggi ahte mihttu ahte stivre eambbo bajitdásis ja unnit vuolitdásis maiddái galgá guoskat dáidda oahpuide. Profešuvdnadiedáhusa meannudeamis deattuhii Stuoradiggi ahte dárbbášuvvo eambbo fleksibilitiehta ja fágalaš friddjavuohta, báikkálaš ja regiovnalaš heiveheapmái ja ovtasbargu práksissurggiin, bargoeallimiin ja ealáhusaiguin. Oahpaheaddjeoahppoásahusat leat vásihan ahte menddo detáljadási rámmaplánat hehtejit oahpaheaddjeoahpuid servodaga dárbbuide heivehuvvon kvalitehtaovdánahttima.

Seammás lassána dovddastus ahte mánáidgárdi, skuvla ja oahpaheaddjeoahput vásihit stuora hástalusaid. Riikkaviidosáčat váilot mánáidgárddiin birrasiid 2600 mánáidgárdeoahpaheaddji ovdal go gokčá pedagoganorpma. Mánáidgárdeoahpaheaddji gelbbolašvuolta dat mearrida mánáidgárddi pedagogalaš fálaldaga, ja ahte sáhtá go buot mánáide addit dorvvolaš, buori ja ovdánahtti fálaldaga. Riikkaidgaskasaš iskkadeamit, degomat PISA, TIMSS ja PIRLS leat čájehan ahte skuvlabohtosat leat dramáhtalaččat njiedjan, mañemus PISA 2025:s mii aiddo lea almmuhuvvon. Geassemánu 2026 almmuhii Riikkarevišuvdna hálldahusrevišuvnna ohppiid vuodđogálggaid birra. Revišuvdna lasiha vuorjašumi das mii guoská ovdáneapmái ja dillái. Ohppiidiskadeapmi čájeha buorráneami das mii guoská ohppiid loaktimii ja motivašuvdnii, muhto dát boahá guhkes áiggi hedjoneami mañnel. Dát mearkkaša ahte áin leat ollu oahppit geat vásihit ahte ii leat dorvvolaš ja buorre skuvlabiras.

NOKUTa vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid evalueren čájeha ahte lea ollu buorre bargu mii dahkko, muhto lea ain buoridanmunni mánngga áššis.

Fellesskoleutvalget (oktasašskuvlalávdegoddi) čujuha čielggadeamistis, dán jagi borgemánus almmuhuvvon (NOU 2026: 10 Fellesskolen (oktasašskuvla)), servodatrievdamiidda mat hástalit ja váikkuhit oktasašskuvlla. Teknologijaovdáneapmi, lassánan individualiseren, deaddu demokratiija vuostá, ja demográfalaš rievdamat leat muhtin dákkár ovdamearkkat. Skuvlalanjas leat lassánan hástalusat, degomat eanet muosehuhttin, unnit konsentrašuvdnanákca ja váilevaš oahppanmokta. Lávdegoddi deattuha ahte oahpaheddjiid eavttut čadahit servodatdoaimma rivdet johtilit servodaga rievdamiid dihte. Oktasašskuvlalávdegoddi deattuha nanu oahpaheaddjeprofešuvnna mearkkašumi dasa ahte nákke dustet dáid rievdamiid, ja das lea oahpaheaddjeoahpuin guovddáš rolla. Lávdegoddi oaivvilda ahte lea riektá ahte oahpaheaddjeoahppoásahusat ožžot eanet ovddasvástádusa heivehit ja ovdánahttit oahpuid.

Dán geahčastagas lea leamaš dárbu vuodu rájes rievdadit rámmaplánaid, sihke addin dihte čielgaset láidestusaid dasa maid oahpaheaddji dárbbáša máhttit, ja vai ásahusat ožžot dárbbášlaš doaibmanmuni iežaset fágalaš mandáhtas bargat sektora oktasaš mihtu guvlui.

2.2 Dárkileappot proseassa birra

Ráđđehusa proseassa rievdadit stivrema lea čadahuvvon mánngga bargomuttus, masa sektorat ja organisašuvnnat leat searvaduvvon. Barggu mihttomearri lea rievdan proseassa áigge, vuos das ahte oahpaheaddjeoahpuide galggai «eanet bajitdási» stivren, dasa ahte stivren galggai šaddat «buoret ja čielgaseabbo».

Máhttodepartemeantta bargu gávnnahtit oahpaheaddjeoahpuide vuohkkaset rámmaplánastivrema álggahuvvui 2022:s, ja čuovvolahtii *Meld. St. 19 (2020–2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler* doaibmabiju dasa ahte rámmaplánat šaddet eambbo bajitdási plána ja unnit detáljadásis.

Doaibma čuovvolahttojuvvui *Meld. St. 19 (2023–2024) Profesjonsnære utdanningar over heile landet* (profešuvdnalagas oahput miehtá riikka). Das ásahusat ávžžuhuvvojedje iskkadit doaibmanvejolašvuodaid das mii guoská heivehit oahpuid iešguđet studeantajoavkkuide ja mánáidgárddiid ja skuvllaid dárbbuide. Diedáhus ávžžuhii čadahit geahččaladdamiid mas fállá kvalifiserema skuvlabargiide geain ii lean oahpaheaddjeoahppu. Rahppui vejolašvuolta iskkadit oahpuid mánnggalágan organiserenvugiid, degomat oahpaheaddjeoahput cehkiide 1–10, ja ávžžuhuvvui hábmet joatkkaohpuid 1.–4. cehkiid oahpaheddjiide.

Departemeanta hábmii proseassa mas ledje mánnga bargomuttu, mas deattuhuvvui vuđolaš čielggadeapmi mas lea čanastupmi sektoriidda. Barggu lea čuovvolahttán Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NFLP, Oahpaheaddjeoahpuid ja profešuvdnaovdánahttima nášonála forum). Universitehta- ja allaskuvlaráđđi (Universitets- og høyskolerådet, UHR) lea čuvvon barggu lahka oahpaheaddjeoahpuid fágastrategalaš ovttadaga (UHR-lærerutdanning) bokte, ja lea vuolgghan mávssolaš ságastallamiid allaskuvla- ja universitehtasektoris. Oktiibuot leat dát vuolgghan buriid

máhcahagaid departemeantta bargui. Máhttodepartemeanta lea, ovttas rádiiguin, lávdegottiiguin ja joavkkuiguin mat leat departemeantta gohččuma vuodul bargan, viidát bivdán oaiviliid ja bovdén ságastallamiidda. Departemeanttas lea leamaš jeavddalaš dialoga Sámedikkiin, buot bargomuttuin. Buot mearrádusat proseassa birra leat dahkkon Sámedikkiin gulahallama vuodul.

2.2.1 1. bargobadji: Álkidahttit oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplánaid

2023 giđa nammadii Máhttodepartemeanta johtilit bargi rámmaaplánalávdegotti mii galggai buktit departementii ávžžuhusaid das movt álkidahtta ja eambo ovttahtta dan 11 oahpaheaddjeoahpu rámmaaplánaid. Dát lea vástádus álgodárbbuid gokčamii, maid universitehtat ja allaskuvllat diedihedje. Mánnga ásahusa vásihedje ahte rámmaaplánain ledje dárkilis struktuvrralaš láidestusat mat hehtejedje oahpuid kvalitehtabarggu, ja dainna lágiin maid daid relevánssa skuvllaide ja mánáidgárddiide. Rámmaaplánalávdegotti evttohusat sáddejuvvojedje gulaskuddamii, ja departemeanta mearridii geassemánu 30.b. 2023 rievdadusaid dan 11 oahpaheaddjeoahpu rámmaaplánaide. Rievdadusat mat dahkkojedje vuosttaš áigodagas helpejedje fáhkka dárbbuid, muhto ii rievdadan stivrenvuogi.

2.2.2 2. bargobadji: Oahpaheaddjeoahpuid stivrema áššedovdijoavku

Máhttodepartemeanta nammadii čakčamánu 26. b. 2023 oahpaheaddjeoahpuid stivrema áššedovdilávdegotti. Áššedovdilávdegoddi galggai čielggadit visot stivrenaskaomiid mat gustojit oahpaheaddjeoahpuide, ja movt rámmaplánastivrema rievdadeamit sáhtáše addit ásahusaide eanet fleksibilitehta ja doaibmanmuni dasa movt ovdánahtta oahpaheaddjeoahpuid main lea alla kvalitehta, ja dasto bohtet buorin skuvllaide ja mánáidgárddiide ja servodahkii oppalaččat. Áššedovdilávdegoddi geigii juovlamánu 1. b. 2023 oasseraportta man fáddán lei movt rámmaplánat doibmet stivrenaskaoapmin oahpaheaddjeoahpuide, ja geassemánu 20. b. 2024 geigii loahpparaportta mas ledje ávžžuhusat departementii.

Barggustis anii áššedovdilávdegoddi vuodđun ahte oahpaheaddjeoahpuin galget leat alla, oktasaš kvalitehtastandárddat. Oahpaheaddjeoahpuid stivren galgá leat bajitdásis, mas válđoášši lea profešuvdnahuksen ja servodaga dárbbuid sihkkarastin.

Áššedovdilávdegoddi ávžžuhii ovttá oktasaš rámmaplána buot oahpaheaddjeoahpuide. Rámmaplána galgá ovddidit oktasaš ulbmila, gelbbolašvuodaid, máhttoviidodagaid ja hárbhallamii gáibádusaid, mas vuollekapihttalat gokčat daid sierranas dárbbuid mat leat oahpaheaddjeoahpuin mánáidgárddi váste ja oahpahusmannolaga iešguđet dásiid váste. Joavku ávžžuhii maiddái ahte rámmaplána čujuha dasa ahte nátionála njuolggadusat leat dynámalaš ja diehtoaddi gaskaoapmi. Sii evttohedje maid institutionaliseret verdoovttasbarggu skuvlaeiggiid/mánáidgárdeaeiggiid das mii guoská oahpuid hábmemii ja oktasaš máhttoovdánahttimii jna.

Áššedovdilávdegoddi deattuhii ahte okta oktasaš rámmaplána sáhtta addit mánnggalágan oahpaheaddjeoahpuide ja oahpaheaddjerollaide stivrendokumeantta mii nanne deatalaš oktasaš árvvuid ja gelbbolašvuodaid. Dakko gokko dálá mánnga rámmaplána sáhttet

daguhit biddaneami, mii fas hehte kvalitehtaovdánahttima ja oktasaš ođasmahttima, sáhtta oktasaš rámmaplána addit synergijaid. Dan dihte sáhtta oktasaš rámmaplána doarjut ja nannet oktasaš oahpaheaddjeprofešuvnna.

2.2.3 3. bargobadji: Oahpaheaddjeoahpuid oktasaš rámmaplána

Njukčamánu 2025 mearridii ráđđehus álggahit proseassa mas manná 11 rámmaplánas guovtti rámmaplánii, okta oahpaheaddjeoahpuid rámmaplána ja okta sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplána. Lea čadat leamaš barggu vuodđoeaktun ahte sámi sisdoallu oahpaheaddjeoahpuin ii galgga láivuduvvot. Departemeanttas lea leamaš dialoga Sámedikkiin, árvvoštallan dihte makkár rámmaplánamolssaeavttut dat buoremusat áimmahuššet sámi oahpaheaddjeoahpuid. Earret eará árvvoštallojuvvui movt sámi oahpaheaddjeoahpuid mearrádusat sáhttet leat vuollekapihtalin oktasaš rámmaplánas. Sámedikki sávaldaga vuodul mearriduvvui ahte galget hábmejuvvot guokte rámmaplána.

2025 cuoŋománu attii Máhttodepartemeanta bargun Faglig råd for lærerutdanning 2025:i (FRLU; Oahpaheaddjeoahpuid fágalaš ráđdi 2025) ráhkadit oktasaš rámmaplána struktuvrra evttohusa. Dát galggai čájehit váldooasi ja vuollekapihtaliid struktuvrra oktasaš rámmaplánas mii boahtá dálá gávcei oahpaheaddjeoahpu sadjái (1. oassebargu). Ráđdi oaččui lassibargun čielggadit movt oahppodási, sisdoallonjuolggadusat ja hárjehallama oasis (2. oassebargu) sáhttet čilgejuvvot oktasaš rámmaplánas. 3. oassebarggus galggai FRLU hábmet váldooasi sisdoalloevttohusa. Departemeanta oaččui rádi ávžžuhusaid 2025 borgemánu ja golggotmánu. Golggotmánus 2025 ožžo gávcei bargojoavkku bargun evttohit oktasaš oahpaheaddjeoahpuid rámmaplána vuollekapihtaliid sisdoalu. Bargojoavkkut bukte iežaset ávžžuhusaid ođđajagimánu 2026.

Ođđajagimánu 2. b. 2026 nammadii Máhttodepartemeanta sierra joavkku mii galggai hábmet sámi oahpaheaddjeoahpuid oktasaš rámmaplánaevttohusa. Dál leat golbma sámi oahpaheaddjeoahpu rámmaplána, okta mánáidgárdeoahpaheaddjeohppui, ja guokte vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide. Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánajoavku galggai atnit vuodđun FRLU ja bargojoavkkuid ráhkadan oktasašoasi ja vuollekapihtaliid struktuvrra ja sisdoalu. Okta oktasaš sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplána fátmmastii dainna lágiin eanet sámi oahpaheaddjeoahpuid go mat dál leat. Rámmaplánajoavku geigii departementii iežas evttohusa geassemánu 1. b. 2026.

Departemeanttas lea leamaš lagas dialoga NFLP:in ja Sámedikkiin sihke bargojoavkkuid mandáhta ja joavkkuid oktiibidjama birra.

Oktanaga rámmaplánaproseassain bovdii dutkan- ja alitoahppoministtar cuoŋománu 1.b. 2025 buot ásašusaid ohcat beassat čadahit geahččaladdamiid mas eará ládje organisere oahpaheaddjeoahpuid. Geahččaladdamat galget addit eambbo dieđu ja vásáhusa das movt sáhtta nannet profešuvdnii heiveheami ja lagasvuohta práksisii, daid rámmaid siskkobealde mat dálá oahpaheaddjeoahpuin leat das mii guoská grádadásiide. Ásašusat ávžžuhuvvojedje doallat lagas gulahallama suohkaniiguin, fylkkasuohkaniiguin ja priváhta skuvla- ja mánáidgárdeaiaggádiiguin dán barggus.

Hástalusat mat leat skuvllas ja servodagas lea dagahan ahte rámmaaplánaproseassas lea rievdan vuolggasadji das ahte lea bajitdási stivra, dasa ahte lea buoret ja čielgaset stivren.

2.2.4 4. bargobadji: Oahpaheaddjeoahpuid oktasaš rámmaaplánaid bargu

Máhtodepartemeanta diedihii árrat ahte departemeanta áiggui vuđolaččat guorahallat evttohusaid maid ožžot ovdal go oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplánaevttohus sáddejuvvo gulaskuddamii. Earret eará lea departemeanta oaidnán dárbbu evttohusaid hábmet čielgaset lálkaásahussan. Duppáreguleremat, njuolggadusat mat juo leat regulerejuvvon eará lágain ja lálkaásahusain, leat váldon eret, ja leat maid geahččalan garvit geardduhemiid lálkaásahusevttohusas. Lea maid leamaš ulbmil čielggasmahttit vuodđogelbbolašvuodaid vai dat buorebut vuhtiiváldet servodaga dárbbuid. FRLU ja rámmaaplánajoavkkuid oktasaš oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplánaevttohusat leat leamaš ovdanbuktojuvvon ja ságastallojuvvon NFLP čoahkkimiin njukčamánu 12. b. ja miessemánu 5. b. Cuonjománu 2026 ožžo Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NFLP) áššebealit bovdejumi buktit čálalaš oaiviliid departemeantta prosessii, ovdal geassemánu 10. beaivvi. Buohkat geat háliidedje, ožžo buktit cealkámušaid. 43 instánsa bukte oaiviliiddiset.

Ráđdehus diedihii 2026 giđa ahte oahpaheaddjeoahpuid oktasaš rámmaaplána ja sámi oahpaheaddjeoahpuid oktasaš rámmaaplána galget oktanis sáddejuvvot gulaskuddamii 2026 čavčča.

2.3 Barggu mihttomearit

Ođđa rámmaaplánaid ulbmil lea addit oahpu oahpaheddjiide ja gealbudit sin ollašuhttit mánáidgárddi, vuodđoskuvlla, joatkkaoahpahusa ja rávisolbmuid oahpahusa doaimma hábmet ja oahpahit buriid servodatlahtuid.

Dát mearkkaša ahte rámmaaplánat galget duohtandahkat prinsihpa ahte stivret eambo bajit dási áššiid ja unnit vuolit dásis, ja vuoruhit čoavdit hástalusaid maid mii dál oaidnit mánáidgárddis ja skuvllas. Dáiguin rámmaiguin galget oahpaheaddjeoahppoásahusat oažžut viidát muni hábmet ja viidáset ovdánahttit buriid oahpaheaddjeoahpuid. Ásahusat fertejit ásaht differensierejuvvon oahppomodeallaid mat čuvvot oktasaš rámmaaplánaid gáibádusaid, almmá ahte dárbbášit vuost departemeanttas ohcat geahččalanlobi.

Oahput galget vuhtiiváldit dálá gelbbolašvuodadárbbuid mat leat mánáidgárde- ja skuvlasuorggis, ja galget rievddadeaddji servodagas leat veahkkin ovdánahttime mánáidgárddi ja skuvlla kvalitehta. Ođđa rámmaaplánat galget dahkat čielgaseabbon makkár gelbbolašvuodát dat vurdojuvvojit buot oahpaheddjiin, vai sii sáhttet iežaset váldobargguid doaimmahit. Oahppoásahusat dárbbášit oažžut vejolašvuoda jurddašit innovatiivvalaččat kvalitehtaovdánahttime birra ja fállat eanet oahpahusfágaid.

Mihttu lea ahte rámmaaplána galgá doarjut oahpaheaddjeprofešuvnna mii lea vuodđuduvvon oktasaš árvvuide ja máhttovuđđui. Oktasaš rámmaaplána galgá veahkkin nannet profešuvdnasearvevuoda gaskal oahpaheaddjeoahpuid mat leat mángga dásái, mánáidgárddi rájes joatkkaskuvládásái.

Menddo ollu detáladási ja áigái čadnon sisdoallomearrádusat sáhttet seadassin dahkat makkár vuordámušat rámmaplánain lea, ja dagahit ahte dat johtilit boarásmuvvet. Rámmaplánat galget addit čielga láidestusaid, muhto eai galgga eastadit studeanttaid oažžumis ođastuvvon oahppofálaldaga jus máhttu suorggis ovdána johtilit.

Ráđđehus atná deatalažžan ahte lea relevánta hárjehallan ja ahte rámmaplánat gáibidit lagas čanastaga universitehtaid ja allaskuvllaid ja práksissuorggi gaskkas. Oahpaheddjiin, geat gárvejit oahpu, galgá leat oktasaš unnimusgelbbolašvuohta ja sin gelbbolašvuohta galgá leat heivehuvvon riikka iešguđet guovlluid mánggalágan dárbbuide.

2.4 Prinsihpat mat leat leamaš vuodđun bargui

Rámmaplánat gullet stuorát stivrenvuogádahkii, ja fertejit gehččojuvvot oktii eará lágaiguin ja lálkaásahusaiguin mat gustojit juogo váseidin oahpaheaddjeoahpuide dahje oppalaččat alit ohppui.

Universitehta- ja allaskuvlalálka (uhl.) dat addá rámmaplánii lálkavuoddu, huksejuvvo mánáidgárddi sisdoalu ja bargguid rámmaplána ja vuodđooahpahusa oahppoplánabuktosa ala. Oahpaheaddjeoahppoásahusat fertejit čuovvut uhl. mearrádusaid, uhl. lálkaásahusaid, mánáidgárddi rámmaplána, oahppoplánabuktosa ja eará relevánta njuolggadusaid. Departemeanta lea deattuhan eastadit duppallreguleremiid, vai gáibádusat mat leat mearriduvvon eará njuolggadusčoačkáldagain eai geardduhuvvo rámmaplánain. Dát guoská omd. ua-lálkaásahusa (uh-forskriften) gáibádusaid mastergrádii.

Lea ásaahusaid ovddasvástádus gozihit ahte oahpaheaddjeoahpu mánáidgárdái gealbuda studeantta čuovvut daid gáibádusaid maid mánáidgárddi rámmaplána bidjá mánáidgárdeoahpaheaddjái. Seamma lálje galget buot oahpaheaddjeoahput vuodđoskuvlii, joatkkaoahpahussii dahje rávisolbmuidoahpahussii gealbudit studeantta oahpahit dási oahppoplánaid mielde.

Oahpaheaddjeoahppoásahusain lea maid ovddasvástádus hábmet oahpuid nu ahte aiddooahppan oahpaheaddjiin lea dat gelbbolašvuohta mii gáibiduvvo virgáibiddjot oahpaheaddjin gustovaš lálkaortnegiid mielde.

Skuvlii biddjo stuora politihkalaš fuomášupmi, ja dasa leat mánge vuordámuša. Fágalaš ovdánahttin gáibida áiggi, ja rámmaplána barggu áigge leat mánge ásaahusa bivdán ráfis bállet viidáset ovdánahttit oahpaheaddjeoahpuid kvalitehta. NOKUTa oahpaheaddjeoahpuid evalueren ávžžuhii maid, ahte eai biddjo johtui ođđa rievdadusat ja reformmat dál, muhto ahte dat ožžot áiggi ja vejolašvuođa viidáset ovdánit.

Rámmaplánaevttohusat sisttisdoallet muhtin ođđa struktuvrralaš rievdadusaid ja ođđa láidestusaid. Departemeanta lea árvoštallan rávvaga ahte ii galgga dál rievdadit oahpuid struktuvrra dan dárbbu vuostá mii lea dustet skuvlla duodalaš hástalusaid.

Dálá oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánain celkojuvvo ahte oahput galget gealbudit studeanttaid addit oahpahusa sámi diliid birra, ja dan vuolde maiddá dovdat eamiálbmogiid riikkaidgaskasaš stáhtusa, ja sámi ohppiid rievtti oažžut oahpahusa

oahpahuslága ja gustojeaddji oahppoplánabuktosa mielde. Departemeanta lea deattuhan ahte sámi sisdoalu čilgehus ii galgga láivuduvvot ođđa rámmaoplánain.

3 Dálá njuolggadusat

3.1 Dálá rámmaoplánat

Dál oahpaheaddjeoahput stivrejuvvojit 11 rámmaoplána vuodul, main golbma leat sámi oahpaheaddjeoahpuide. Buot dát leat lálkkaásahusat. Dálá rámmaoplánat eai leat seamma viidát go 90-logu ja árra 2000-logu rámmaoplánat, go dalle mearriduvvojedje rámmaoplána bokte maiddái buot fágaid sisdoalut. Dalle lei dušše unna oasáš rámmaoplánas lálkkaásahusa dásis. Dán áigge lea olles rámmaoplána lálkkaásahus, ja lálkkaásahusat leat maid viidábut go ovdal. Dál leat rámmaoplánat maiddái masteroahpuide maidda ovdal eai lean rámmaoplána mearrádusat.

3.1.1.1 Oahput:

Mánáidgárdeoahpaheaddjeoahppu / sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahppu leat 3-jagi bachelorohput main lea unnimustá 100 beaivvi hárjehallan. Dát leat organiserejuvvon fágaidrasttideaddji máhttoviidodahkan, mat galget heivehuvvon mánáidgárddi rámmaoplánii. Oahpus lea 15 oahppočuoggá viidosaš bachelorbargu oktan metodain, ja čiekŋudanoassi mii lea 30 oahppočuoggá. Pedagogihkkafága galgá čatnat oahpu oktii.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu / Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu *cehkiide 1–7 ja 5–10* leat 5-jagi integrerejuvvon masteroahput main lea unnimustá 110 beaivvi hárjehallan, 60 oahppočuoggá pedagogihkka ja oahppimáhtu, ja profešuvdnii heivehuvvon DoB-bargu. Fágaidaktihkka lea integrerejuvvon fágaide mat leat skuvllas oahpahusfágan. Oahpuin leat nuppis 3–4 ja nuppis 2–3 oahpahusfága. 1–7-oahpus leat 30 oahppočuoggá geatnegahtton sihke dárogielas dahje matematihkas, ja molssaevttolaččat maiddái sámegielas. 1–7-oahpuin deattuhuvvo erenoamážit álgoohpahus, ja studeanttat sáhttet válljet álgoohpahusa masterfágan. Masterbargu lea unnimustá 30 oahppočuoggá viidosaš.

Praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oahpaheaddjeoahput *cehkiide 1–13* lea 5-jagi integrerejuvvon masteroahppu mas lea unnimustá 130 beaivvi hárjehallan, 60 oahppočuoggá profešuvdnafága ja profešuvdnii heivehuvvon DoB-bargu. Fágaidaktihkka lea integrerejuvvon fágaide mat leat oahpahusfágan skuvllas. Eai leat geatnegahtton fágat, muhto masterfága galgá leat praktihkalaš dahje estehtalaš fága heivehuvvon cehkiide 1–13. Oahpus leat 2–3 oahpahusfága. Fága 2 lea oahpahusfága, ja fága 3 sáhtta leat oahpahusfága dahje erenoamášpedagogihkka. Masterbargu lea 30–60 oahppočuoggá viidosaš.

Lektoroahppu *cehkiide 8–13* lea 5-jagi integrerejuvvon masteroahppu mas lea unnimustá 100 beaivvi hárjehallan ja 60 oahppočuoggá profešuvdnafága masa gullet 30 oahppočuoggá fágaidaktihkka ja 30 oahppočuoggá pedagogihkka. Eai leat eará geatnegahtton fágat. Oahpus leat guokte oahpahusfága. Masterbargu lea unnimustá 30 oahppočuoggá viidosaš.

Praktihkalaš-pedagogalaš oahppu lea 1-jagi ollesáiggeoahppu mas lea unnimustá 60 beaivvi hárbhallan, 30 oahppočuoggá pedagogihkka ja 30 oahppočuoggá fágadidaktihkka. Oahppu huksejuvvo mastergráda ja oahpahusfága ala. Ásahusat mat fáallet integrerejuvvon masteriid praktihkalaš-pedagogalaš oahpuin, sáhttet maid váldit sisa ohcciid geain lea bacheloroahppu. Sidjiide geain lea doaibmi ja hábmejeaddji dáiddafága bacheloroahppu dahje seavagiela/mearkagiela ja dulkoma bacheloroahppu, lea bissovaš spiehkasteapmi mastergrádagáibádusas. Sidjiide geain lea praktihkalaš ja estehtalaš fága bachelorgráda, dahje sidjiide geain lea unnimustá 2 jagi relevánta bargohárjáneapmi vuodđoskuvllas dahje joatkkaskuvllas, lea gaskaboddosaš spiehkasteapmi mastergrádagáibádusa gitta 2030 giđa rádjái.

Fidnofágaoahpaheaddjeoahppu lea 3-jagi bacheloroahppu mas lea unnimustá 130 hárbhallan, mas 70 beaivvi lea fidnopedagogalaš hárbhallan skuvllas ja 60 beaivvi lea bargoeallimii čadnon fidnopedagogalaš hárbhallan. Oahpus lea 60 oahppočuoggásaš profešuvdnafága mii sisttisdoallá 30 oahppočuoggá fidnodidaktihkka ja 30 oahppočuoggá pedagogihkka, ja dasto vel 30 oahppočuoggá čieknudeapmi mas lea geatnegahtton bachelorbargu.

Fidnofágaid praktihkalaš-pedagogalaš oahppu cehkiide 8–13 lea 1-jagi ollesáiggeoahppu mas lea unnimustá 60 jagi hárbhallan, 30 oahppočuoggá pedagogihkka ja 30 oahppočuoggá fidnodidaktihkka. Oahppu gáibida ahte ovddežis lea relevánta bachelorgrádaoahppu ja fidnohárjáneapmi, dahje fága-/sváinnasreive/3-jagi fidnooahppu, guokte jagi alit fidnoteorehtalaš oahppu ja njeallje jagi fidnohárjáneapmi. Kandidáhtat galget čadahit fágaidrasttiedeaddji ovdánahttinprošeavtta.

4 Departemeantta árvvoštallamat ja evttohusat

4.1 Evttohusa váldosisdoalu čoahkkáigeassu

Evttohus sisttisdoallá ovtta oktasaš rámmaplána oahpaheaddjeoahpuide ja ovtta oktasaš rámmaplána sámi oahpaheaddjeoahpuide. Oahpaheaddjeoahpuide oktasaš rámmaplána čilge mii oahpaheaddjeoahppu lea, ja galgá nannet oahpaheaddjeprofešuvnna. Oahpaheaddjeoahpuide hábmemaga gáibádusat (§ 2-2) ja oktasaš vuodđogelbbolašvuodát (§ 2-3) galget čielggasmahttit oktavuodá oahpuide gaskkas mat leat heivehuvvon oahppomannolaga iešguđet dásiide.

Rámmaplánat leat huksejuvvon nu gohčoduvvon huksenbircoprinsihpa mielde, geahča láhkaásahusevttohusa § 1-3. Dát mielddisbuktá ahte ásahusat hábmejtit oahppoprográmmaplánaid main vuodđun leat oktasašoassi ja dat vuollekapihttalat mat leat relevanttat dan oahpaheaddjeoahpuide man ráhkada oahpahusmannolaga iešguđet dásiide.

Go buohtastahtá dálá rámmaplánaiguin, de leat mearrádusain unnit detáljjat, muhto sisttisdoallet maidái ođđa deatalaš láidestusaid ja sisdoallogáibádusaid. Nu guhkás go vejolaš lea dárbbasmeahtun reguleremat ja geardduheamit, mat sáhttet čielga gáibádusaid dahkat eahpečielggasin. Evttohusat galget čielggasmahttit sisdoallogáibádusaid rámmaid, ja geas lea ovddasvástádus čadahit, muhto unnimus lági mielde dulkot fágadoahpagiid.

Evttohus čujuha kvalitehtahástalusaide mat leat oahppásat skuvllas, mánáidgárddis ja oahpaheaddjeoahpus. Muhtin rievdadeamet bohtet ođđa lánkaortnegiid geažil ja sektora ođđa dieđus hástalusaid birra, ja dán leat iešguđetlágan váikkuhusat ášahusaid bargui. Dusten dihte gelbbolašvuodahástalusaid, leat biddjon muhtin konkrehta gáibádusat mat váikkuhit oahpaheaddjeoahpuid struktuvrii, erenoamážit vuolit cehkiid oahpuide. Ráđđehus lea oaidnán dárbbu čielggasmahttit ahte leat vuordámušat dasa ahte oahpaheaddjeoahput fertejit áimmahuššat fágakombinašuvnnaid ja ahte fágaid logut vástidit sektora oppalaš gelbbolašvuodadárbbuide.

Ráđđehus evttoha ahte buohkain geat gárvejit oahpaheaddjeoahpu galgá gelbbolašvuohka ovddidit giella-, lohkan-, čállin- ja rehkenastingsálggaid ja jođihit stoahkama ja oahppandoaimmaid. Evttohusat čielggasmahttet maiddái ahte oahput galget leat práksislagas oahput ja ahte studeanttain gáibiduvvojit bargu ja bohtosat.

Dát guokte rámmaplánaevttohusa mat sáddejuvvojit gulaskuddamii, sisttisdoallet kapihttaliid mat leat oktasáččat buot oahpaheaddjeoahpuide ja vásedin oahpuide gullevaš kapihttalat. Kapihtal 1 sisttisdoallá oppalaš, álggaheaddji mearrádusaid. § 1-3 čilge guđiid kapihttaliid mielde oahppofálaldagat galget hábmejuvvot. Kapihtal 2 (oktasášoassi) čilge oktasáš gáibádusaid sihke ášahusaide, oktasáš vuodđogelbbolašvuodaide ja dási ja sisdoalu buot oahpaheaddjeoahpuin mat leat mánáidgárddi ja skuvlla váste. Kapihttalat 3, 4, 5, 6, 7 ja 8 válddahit gelbbolašvuodaid ja sisdoalu mat lea erenoamážit oahpuide mat leat oahpahusmannolaga iešguđet dásiide, mánáidgárddi rájes joatkkaoahpu rádjái. Kapihtal 9 leat loahpaheaddji mearrádusat mat gusket nationála njuolggadusaide, oahppoprográmmaplánaide ja dálá lánkaásahusaid fámuhttimii.

Rámmaplánaevttohusat eai regulere oahpuid struktuvrra seamma ládje go dálá oahpaheaddjeoahput, das mii guoská progreshuvnii ja čiekŋudeapmái. Dát rahpá vejolašvuoda fállat vuodđoskuvlii heivehuvvon oahpaheaddjeoahpuin eambbo oahpahusfágaid go maid dál sáhtá. Sihkarastin dihte fágaid unnimuslogu, de lea evttohuvvon ahte buot studeanttain, geat váldet oahpaheaddjeoahpu 1–4 cehkiide, galget leat unnimustá golbma oahpahusfága. Dáidda cehkiide lea evttohuvvon ođđa gáibádus ahte galgá leat unnimustá 15 oahppočuoggá ovttá praktihkalaš dahje estehtalaš fágas, ja unnimustá 10 oahppočuoggá erenoamášpedagogihkka. Dát gáibádusat gustojit maiddái oahpaheaddjeohppui mas ceahkit 1–4 leat searvvis, degomat oahpaheaddjeohppu cehkiide 1–7 dahje cehkiide 1–10. Loga eambbo kapihttalis 4.2.1.

Ášahusaide rahppojuvvo vejolašvuohka iežaset árvvoštallama vuodul váldit sisa studeanttaid geain lea mánggalágan relevánta alitoahppu ja bargohárjáneapmi, ja fállat sidjiide heivehuvvon praktihkalaš-pedagogalaš oahpu mii hukse ovdeš oahpu ala, ja mii addá mastergráda. Ráđđehus addá dál vejolašvuoda universitehtaide ja allaskuvllaide ráhkadit ođđa modeallaid mat čuvvot dáid ođđa lánkaásahusaid rámmaid.

Evttohuvvo ahte ášahusaid ovddasvástádus verddeovttasbargui geatnegahttojuvvo rámmaplána lánkaásahusas.

Rámmaplána čilge giela, kultuvrra ja eamiálbmogiid ja nationála unnitloguálbmogiid rivttiid birra ulbmilparagráfas ja oktasáš vuodđogelbbolašvuodaid vuolde. Dát leat čielga

láidestusat mat galget sihkkarastit ahte buot oahpaheaddjit ožžot gelbbolašvuoda dáid áššiid birra.

4.2 Mearkkašumit oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánaevttohusaide

4.2.1 Kapihtal 1 Oppalaš mearrádusat

Kapihttalis sirrejuvvojit láhkaásahusa doaibmaguovlu (§ 1-1) ja ulbmil (§ 1-2). Oahpuid ulbmil čilgejuvvo § 2-1. Dálá rámmaplánain dát leat mearriduvvon seamma mearrádusas. Paragrafa 1-3 čilge movt láhkaásahus ođđa vuohkáii addá rámmaid oahpuide mat leat oaivvilduvvon oahpahusmannolaga iešguđet dásiide.

4.2.1.1 § 1-3 Iešguđet oahpaheaddjeoahpuid rámmat

4.2.1.1.1 Huksenbircoprinsihppa

Paragrafa 1-3 lea deatalaš dasa movt galgá ipmirdit «huksenbircoprinsihpa», ja movt ásašusat galget geavahit rámmaplána go ráhkadit oahppoprográmmaid. Dát lea ođas rámmaplánaevttohusain ja dahká vejolažžan eará ládje jurddašit movt hábme ja heiveha oahpaheaddjeoahpuid.

Dálá rámmaplánain leat namat mat čájehit guđiide dásiide oahpaheaddjeoahppu lea oaivvilduvvon, geahča čilgehusa kapihttalis 3-1. Erohus lea praktihkalaš-pedagogalaš oahppu, mii dábálaččat gárve oahpaheddiid 5–13 cehkiide, almmá ahte dat lea rámmaplánii čállojuvvon.

Oktasaš rámmaplánaevttohusa vuodđojurdda lea ahte ásašusat hábmejít oahppoprográmmaid mat huksejuvvojit oktasašoasi (kapihtal 2) ala, ja lassin ovttá dahje eanet nu gohčoduvvon vuollekapihttaliid 3–8 ala. Vuollekapihttalat válddahit daid sierragáibádusaid mat leat oahpaheaddjeoahpuide mat leat heivehuvvon oahpahusmannolaga iešguđet dásiide, gitta mánáidgárddi rájes ja joatkkaoahpahusa rádjái. Vuollekapihttaliid válljeupmi dat mearrida guđe dássái oahpaheaddjeoahppu lea oaivvilduvvon. Oktasašoassi ja vuollekapihttalat dahket dáinna lágiin nu gohčoduvvon huksenbirccuid maid ásašusat bidjet oktii go hábmejít oahppoprográmma.

Huksenbircoprinsihppa mielddisbuktá ahte go oahppu lea huksejuvvon dainna lágiin ahte sisttisoallá mánnga vuollekapihttala main leat iešguđetlágan gáibádusat, de galgá oahppu ollašuhttit bajimus gáibádusa, jus eará ii leat aiddostahttojuvvon. Vuollekapihttalis cehkiide 1–4, leat dárogiella ja matematihkka geatnegahtton fágat, muhto nu ii leat vuollekapihttalis cehkiide 5–7. Oahpuin mat kombinerejit dáid vuollekapihttaliid, degomat oahput 1–7 cehkiide, šaddet dárogiella ja matematihkka de goitge geatnegahtton fágan. Dát vástida dálá rámmaplána gáibádusaide.

<i>Gulaskuddaninstánssaide gažaldagat:</i>
--

- Boahtá go čielgasit ovdan § 1-3 evttohusas ahte makkár rámmat gustojit oahpaheaddjeásahusaid oahpuid organiseremii ja oahppoprográmmaplánaid ráhkadeapmái?

4.2.1.1.2 Oahpuid namat

Rámmaplánaevttohus ii mearrit oahpuid namaid. Ásahusain lea universitehta- ja allaskuvlálága lánkaásahusa (uh-forskriften) § 1-11 vuodul geatnegasvuohta addit oahppofálaldagaide čilgejeaddji namaid. Departemeanta oaivvilda ahte oahpu namma galgá čilget guđe dási váste oahpaheaddjeoahppu lea. Amas šaddat nammavalljodat mas lea váttis gávdnat rievttes oahpu, de ávžžuhuvvojit ásahusat ovttasráđiid gávdnat namaid oahpuide mat leat oaivvilduvvon seamma dásiide. Lea ásahusaid ovddasvástádus čielggasmahttit ohcciide, studeanttaide ja bargoeallimii makkár gelbbolašvuođa kandidáhtat ožžot.

4.2.2 Kapihtal 2 Oktasašoassi

Kapihtal čilge oahpaheaddjeoahpuid ulbmila servodaga geahččanguovllus, gáibádusaid mat leat ásahusaide mat galget fállat oahpaheaddjeoahpuid, vuodđogelbbolašvuođaid mat leat oktasaččat buot oahpaheddjiide, oahpuid sisdoallogáibádusaid ja oahpuid dássegáibádusaid, luvvenmearrádusaid, verddeovttasbargguid gáibádusaid jnv.

4.2.2.1 § 2-1 Oahpaheaddjeoahpuid ulbmila birra

Vuosttaš lađas čujuha dasa ahte rámmaplánat leat huksejuvvon mánáidgárddi rámmaplánaide ja vuodđooahpahusa oahppoplánabuktosii, mas maiddái oahpaheaddjeprofešuvnna árvovuodđu boahtá oidnosii. Mearrádusat mat leat dáin lánkaásahusain, ja lágain mat leat dáid lánkavuodđun, stivrejit oahpaheaddjeoahpuid vaikko eai geardduhuvvo rámmaplánas. Dát ii leat ođas, ja departemeanta atná vuodđun ahte ásahusat dovdet ja geavahit lánkaortnegiid maid ala oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánat leat huksejuvvon.

Mearrádus ahte oahpuid dovdomearkan galget leat sihke oahppan ja oahppahábmen, bidjá standárda buot oahpaheaddjeoahpuide, almmá ahte dát geardduhuvvo mángga sajis oahppoplánas. Seamma ládje galget mearrádusat mat gieđahallet máhtu sámi diliid, eamiálbmogiid ja nátionála unnitloguálbmogiid birra reflekterejuvvot oahpuid ollislašvuođas.

4.2.2.2 § 2-2 Oahpaheaddjeoahpuid hábmemma birra

Rámmaplánaevttohusain sisafievrreruvvojit doahpagat mat eai leat ovdal leamaš adnon oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánain. Faglig ráđ for lærerutdanning 2025 (FRLU) evttohii oahpaheaddjeoahpuide guhtta vuodđoeavttu, prinsihpa, maid galget čoavdit hástalusaid mat oahpaheaddjeoahpuin leat leamaš muhtin áiggi. Dán gulaskuddanevttohusas dát leat čállojuvvon gáibádussan maid ásahusat galget ollašuhttit go hábmejít oahpaheaddjeoahpuid.

Oahpuid ovdánahtidettiin ferte studeanttaid progresuvnna ja ovdáneami atnit muittus. Dát mearkkaša ahte ásahusat bidjet fágalaš gáibádusaid studeanttaide nu ahte sii atnet eambo návccaid ja eanet áiggi oahpu váldimii (§ 2-2 bustávva a).

Seamma ládje go eará alit oahput, leat oahpaheaddjeoahput vuodđuduvvon ođđa ja relevánta dutkamii ja vásáhusvuđot máhttui. Dát gáibida ahte oahpaheaddjeoahppobirrasat čadat ovttasbarget ovdánahttit profešuvnna máhttovuđu (§ 2-2 bustávva b).

Oahput galget ovttastahttit fága, teorijja ja hárjehallama sihke oahpahussii, bagadallamii ja árvoštallamii. Dát lea nu go vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid árbevierru juo leage, ja maid lea oahpis dáid oahpuid dálá rámmafápmu. Lektorohppui ja praktihkalaš-pedagogalaš ohppui sáhtta leat hástaleaddji dáid ovttastahttit dan dihte go oahput leat eará ládje organiserejuvvon go vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput. Departemeanta oaivvilda ahte iešguđetlágan máhtuid ovttastahttin lea oppalašvuoda eaktun, sihke oahpus ja oahpaheaddji gelbbolašvuodas, ja berre leat buot oahpaheaddjeoahpuid mihtilmasvuhta (§ 2-2 bustávva c).

Ráđđehusas lea áigumuš ahte gárvánit oahpaheaddjit geain lea gelbbolašvuhta mánngga fágas. Gulaskuddanevttohusas gáibiduvvo ahte universitehtat ja allaskuvllat hábmejit oahpaheaddjeoahpuid mat fuolahit fágakombinašuvnnaid ja fágaid logu, ja nu bures go vejolaš dustejit sektora ollislaš gelbbolašvuodadárbbuid (§ 2-2 bustávva d). Dálá rámmafápmu ráddjejit galle oahpahusfága oahpaheaddjeoahpuin leat. Go váldá eret detáljadási reguleremiid oahpu struktuvrra birra, masterfága viidodaga birra jna., de evttohus dahká vejolažžan kandidáhtaide gárvet eambo fágat dál. Dát lea erenoamáš relevánta oahpaheaddjeoahpuin mat leat vuodđoskuvlii oaivvilduvvon. Ásahusat fertejit ovttasbarggus práksisfealltain iskat makkár dárbbut ja vejolašvuodas gávdnojit, ja maidái virgáibidjannjuolggadusaid ektui. Seammás ferte čuovvut ua-láhkaásahusa gáibádusa ahte masteroahpuin galgá sáhttit njuolga beassat sisa doavttirgrádaohppui.

Evttohus joatká dálá vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid ja mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu gáibádusa ahte dárogielas galget profešuvdnafágalaš gulahallangálggat, sihke njálmmálaš ja čálalaš gálggat, ja sihke girjedárrui ja ođdadárogiillii (§ 2-2 bustávva e). Dát lea ođđa gáibádus oahpaheaddjeoahpuide mat leat joatkkaoahpahusa fidnofágaide ja studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaide heivehuvvon. Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmafápmu evttohusas lea gáibádus ahte lea sámegealla lassan dárogiillii. Dálá sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid rámmafápmu ii leat eksplisihkalaš gáibádus goappašat čállogielaid máhttit. Dásseárvvu vuhtii váldima dihte ja vai lea vejolašvuhta virgáibiddjot miehtá riikka, de lea goappašat rámmafápmuide evttohuvvon ahte galgá profešuvdnafágalaš gelbbolašvuhta sihke girjedárogielas ja ođdadárogielas.

Rámmafápmu čavge gáibádusa ahte galgá doarjut mánáid ja ohppiid giellagálggaid. Dát gáibida ahte oahpuin lea alla diđolašvuhta das movt studeanttat ráhkkanahattojuvvojit geavahit giela barggu oktavuodas. Studeanttaid giellagelbbolašvuhta guoská dasa movt geavaha giela barggoktavuodas, ja universitehtain ja allaskuvllain ii leat ovddasvástádus studeanttaid giellaoahpahusas. Soaitá orrut váttis ollašuhttit dákkár gáibádusaid ovdamearkka dihte praktihkalaš-pedagogalaš oahpuin. Ásahusat ávžžuhuvvojit ge árvoštallat movt gáibádusa sáhtta laktit oahpahussii ja árvoštallamii čadahahtti vugiiguin.

Ráđđehus dáhttu ahte hábmejuvvojit oahpaheaddjeoahput mat lasihit diđolašvuoda ja máhtu demokratiija ja borgárvuoda birra. Dát guoská sihke studeanttaid iežaset oahpaheaddjerolla oahppahábmemei ja sin máhttui gaskkustit dáid árvvuid oahpaheaddjerollas (§ 2-2 bustávva f).

Ráđđehus dáhttu ahte universitehtat ja allaskuvllat gárvejit oahpaheddjiid mat leat bures ráhkkanan sihke oahpahit sihkarvuoda ja gearggusvuoda birra ja máhttit giedahallat dáhpáhusaid mat sáhttet deaivdit mánáidgárddiid dahje skuvllaid. (§ 2-2 bustávva g). Dát ii leat ovdal leamaš oassin oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánain.

4.2.2.3 § 2-3 Oktasaš vuodđogelbbolašvuodaid birra

Oktasaš vuodđogelbbolašvuodat § 2-3 leat fágalaš gelbbolašvuodat mat galget leat buot oahpaheddjiin, ja mat vuhtiiváldet ahte leat mánnggalágan oahpaheaddjerollat. Lassin oktasaš vuodđogelbbolašvuodaide galget ásašusat maiddái áimmahuššat dásiide gullevaš vuodđogelbbolašvuodaid, mat leat mearriduvvon vuollekapihttaliin. Gelbbolašvuodat leat iešguđet ládje čilgejuvvon vuollekapihttaliin mat leat mánáid váste ja iešguđet dásiid ohppiid váste. Ovdamearkka dihte lea gelbbolašvuodta stoahkama birra earálágán mánáidgárdeoahpaheddjiin go 1.–4. ceškiid oahpaheddjiin. Jođihanbarggut ja ovddasvástádus leat earálágan mánáidgárddis go skuvllas, ja jođiheami gelbbolašvuodačilgehusat galget dáid erohusaid speadjalastit.

Vuodđogelbbolašvuodat lea odđa šánjer oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánain. Dálá rámmaplánain mearriduvvojit oahpuid sisdoallu oahppanjoksosiid čilgehusaid bokte, ja nationála kvalifikašuvdnarámmadahkosa dásiid mielde. Go oahppanjovssusčilgehusat leat leamaš sihke rámmaplánain, nationála njuolggadusain ja báikkálaš oahppoplánain, de lea leamaš várra ahte čilgehusat geardduhuvvojit dásiid gaskkas, mii fas sáhtta ásašusain hehttet odasteami ja fágalaš ovdáneami. Departemeanta evttoha ahte oahppanjovssusčilgehusat váldojit eret oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánain.

Oktasaš vuodđogelbbolašvuodaid čilgehusat sisttisdoallet oppalaš gelbbolašvuodamihttomeriid ja ollislaš ulbmiliid. Dát galget addit oppalašgova iešguđet máhtuid ja geavatlaš barggu čadaheami ollisvuodas. Ásašusat fertejit bearráigeahččat ahte oahppofálaldagat ollašuttet ua-láhkaásahusa § 1-11 oahppanjovssusgáibádusaid.

Departemeanta atná deatalažžan ahte vuodđogelbbolašvuodat galget addit oahpaheaddjeoahpuide čielgaset stivrejumi. Vuodđogelbbolašvuodat eai leat fágaspesifihkat, muhto galget sáhttit geavahuvvot fágasurggiid rastá ja oahpaheaddjebarggu iešguđet dilálašvuodain. Dat galget addit eanet doaibmanmuni innovašuvdnii, vejolašvuoda heivehit iežas odđa gáibádusaide ja vuordámušaide, ja heivehit oahpuid báikkálaš dárbbuide. Dát galgá addit eambbo relevánta ja heivehuvvon oahppomannolagaid.

Mánnga fáttá mat leat vuodđogelbbolašvuodain čilgejuvvon, gávdnojit maiddái dálá oahppanjovssusčilgehusain. Evttohusas dat leat ovdanbukton eanet čoahkkáigessojuvvon hámis. Departemeanta lea eambbo bajitdásis čilgen vuodđogelbbolašvuodaid go dan movt rámmaplánajoavkkuid evttohusain ledje čállojuvvon. Vuodđogelbbolašvuodaid dárkilis čilgen, ja vejolaččat maiddái doahpagiid čilgen, šaddá fágabirrasiid bargun, go dat sáhttet

buorebut sihkkarastit ahte doabasisdoallu čuovvu máhttoovdáneami. Geahča evttohusa § 9-1 Nationála njuolggadusat ja oahppoplána.

Vuođdogelbbolašvuodát galget čielgasat, muhto departemeanta lea válljen kommenteret muhtimiid lagabui dás.

Ohppiid lohkan-, čállin ja rehkenastingálggat leat menddo heittogat, ja gelbbolašvuohta das movt ovddida giella-, lohkan-, čállin- ja rehkenastinoahpahusa galgá dovdomearka buot oahpaheaddjeoahpuin mat leat vuođdoskuvlla váste. Gelbbolašvuohta galgá heivehuvvon ohppiid mánnggalágan eavttuide ja dásiide. Mánáidgárdeoahpaheaddjit dárbbášit gelbbolašvuoda das movt ovddida mánáid árra giella-, teaksta- ja matematihkkailu stoahkama ja árgabeaidoaimmaid bokte. Dát gelbbolašvuohta lea čilgejuvvon sihke oktasaš vuođdogelbbolašvuodaid vuolde § 2-3 bustávva a (bustávva c sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas) ja vuođdoskuvlii oaivvilduvvon vuođdogelbbolašvuodaid čilgehusain, geahča evttohusaid §§ 4-1, 5-1 ja 6-1. Paragrafa § 4-1 deattuha erenoamážit álgoohpahusa.

Gelbbolašvuohta máhttit lágidity geavatlaš ja mánnggalágan bargovugiid ja doaimmaid ja geavatlaš ja mánnggalágan oahpahusa lea deatlaš vai nanne mánáid ja ohppiid konsentrašuvnna ja motivašuvnna. Dát lea čilgejuvvon sihke oktasaš vuođdogelbbolašvuodain § 2-3 bustávva b (bustávva d sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas) ja vuođdogelbbolašvuodain oahpaheaddjeoahpuin mánáidgárdi ja vuođdoskuvlla váste, gč. §§ 3-2, 4-1, 5-1 ja 6-1.

Buot oahpaheaddjit galget dovdat relevánta erenoamášpedagogalaš fáttáid vai máhttet identifiseret hástalusaid, rievttis instánsaiguin gulahallat ja heivehit oahpahusa. Dát lea čilgejuvvon § 2-3 bustávva c (bustávva e sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas). Das lea sáhka unnimusgelbbolašvuodas, ja ii mearkkaš ahte buot oahpaheaddjeoahput galget addit formála gelbbolašvuoda erenoamášpedagogihkas. Evttohuvvo okta erenoamášpedagogihka oahppoovttadat oahpaheaddjeoahpuide mat leat vuolit dásiide, § 4-2.

Gelbbolašvuohta demokratiijaipmárdusa birra, čilgejuvvon § 2-2, ja movt mánát ja oahppit sáhttet dovdat joavkogullelašvuoda ja atnit iežaset borgárin demokrátalaš searvevuodas, leat vuođdomáhttu buot oahpaheddiide. Dát gáibida ahte sihke stoahkan ja oahppanproseassat jođihuvvojit gelbbolaččat, mii lea eaktun sihke mánáidgárdi ja skuvlla kvalitehtii. Jođihangelbbolašvuohta lea čielggasmahttojuvvon sihke oktasaš vuođdogelbbolašvuohtan, § 2-3 bustávva d (bustávva f sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas), ja oahpahusmannolaga iešguđet dásiin, §§ 3-2, 4-1, 5-1, 6-1, 7-1, 8-1.

Oahppoplánabuktosa bajitoassi cealká ahte oahpahus galgá addit máhtu nationála unnitloguálbmogiid birra. Mánáidgárdi rámmaplána cealká ahte mánáidgárdi galgá fuolahit ahte mánát ožžot dieđu nationála unnitloguálbmogiid birra. Dan dihte lea nationála unnitloguálbmogiid giella, kultuvra ja servodat sierra čuokkis oktasaš vuođdogelbbolašvuodain § 2-3 bustávva f (bustávva h sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas). Riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid mielde leat dain álbmogiin stáhtus

nationála unnitloguálbmogin: juvddálaččat, kveanat/norggasuopmelaččat, vuovdesuopmelaččat, rom ja romániálbmot/taterat.

Gulaskuddaninstánssaide gažaldagat:

- Leat go evttohuvvon vuodđogelbbolašvuodat rievttis dásis? Leat go matge deatalaš bealit báhcán?

4.2.2.4 § 2-4 Oahpaheaddjeoahpuid dásiid birra

Lea evttohuvvon ahte oahpaheaddjeoahpuid dásiid gáibádusat mearriduvvojit § 2-4. Lea stuora ovttaoavilvuohta dasa ahte integrerejuvvon masteroahppu ain galgá leat váldomodeallan oahpaheaddjeoahpuide oaivvilduvvon vuodđoskuvla- ja joatkkaskuvládásiide, eai ge evttohuvvo makkárga rievvdadusat oahppodásis.

Oahput mánáidgárdái, vuodđoskuvlla praktihkalaš- ja fídnioahpahussii ja fídnofágalaš oahppoprográmmaide doalahuvvojit nu go dál leat, unnimustá bachelorohpu dásis gárven. Ásahusat sáhttet fállat masterdási oahpuid maiddái dáidda.

Bachelor- ja masteroahpuid oppalaš gáibádusat leat mearriduvvon universitehta- ja allaskuvlalahkaásahusa 2. kapihttalis.

4.2.2.5 § 2-5 Sierra njuolggadusat oahpaheaddjeoahpuide mat leat huksejuvvon eará oahpu ala

Oahpaheaddjeoahppu mii huksejuvvo eará oahpuid ala, evttohuvvo mearriduvvot § 2-5 bokte. Oahpaheaddjeoahput ceškiide 1–4, 5–7, 8–10 ja studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaide ja joatkkaoahpahusa oktasašfágaide, sáhttet huksejuvvot ovddeš oahpuid ala. Kandidáhtta galgá olahit mastergráda mañemustá go gárve oahpaheaddjeoahpu. Njuolggadus dahká vejolažžan ahte ásahusat mat dáhttot, sáhttet fállat praktihkalaš-pedagogalaš oahpu seamma ládje go dál.

Dálá praktihkalaš-pedagogalaš oahpu rámmaplánas lea váldogáibádus ahte galgá leat mastergráda ovdal go beassá sisa, muhto leat ollu spiehkastanmearrádusat mat addet vejolašvuoda váldit sisa studeantaid geain lea bachelorohpu, dihto eavttuid vuodul. Departemeanta evttoha ahte ii jotkojuvvo gáibádus ahte studeanttas galgá leat mastergráda ovdal go beassá sisa dákkár ohppui, muhto ahte kandidáhtat galget olahit mastergráda go gárvejit oahpu. De sis lea seamma loahppagelbbolašvuohta go oahpaheaddjeoahpus mii čadahuvvo § 2-4 mielde, ja kandidáhtat šaddet oahpaheaddjin easka go leat gárven masteroahpu.

Ii evttohuvvo dárkilis láideustus dasa makkár struktuvra praktihkalaš-pedagogalaš oahpuin galgá leat. «Huksenbircoprinsihppa» gusto maiddái dákkár ohppui, ja leat seamma kvalitehtagáibádusat kandidáhtaide mat gárvejit oahpaheaddjeoahpuid mat leat huksejuvvon eará oahpuid go dain geat gárvejit eará oahpaheaddjeoahpuid.

Departemeanta dáhttu dáinna evttohusain rahpat vejolašvuođa olahit ohcciid geain lea vásáhus ja gelbbolašvuohta mii lea relevánta skuvlii, muhto geat muđui eai livčče váldán oahpaheaddjeoahpu. Ásahusat sáhttet ieža árvvoštallat lea go sidjiide vejolaš fállat dan

oahpu maid okta ohcci, dahje ohcciidjoavku dárbbasit vai gárvejit oahpaheaddjeoahpu. Mánga ásahusa leat juo čohkken vásáhusaid das movt sáhtá heivehit oahpu studeanttaide geat leat osiid gárven oahpaheaddjeoahpus, muhto mat eai sáhte oažžut sisaheiveheami integrerejuvvon prográmmii. Leat maid biddjon johtui praktihkalaš-pedagogalaš oahput mat addet mastergráda. Rámmaaplánaevttohusat rahpet vejolašvuoda joatkit ja viidáset ovdánahttit dán vejolašvuoda.

Oahpaheaddjeoahppu hábmejuvvon § 2-5 mielde galgá oktiibuot addit kandidáhtaide oahpu mii lea dássásaš eará oahpaheaddjeoahpuiguin. Oahput oaivilduvvon mánáidgárdái, fídnofágalaš oahppoprográmmaide ja vuodđoskuvlla praktihkalaš ja fídnooahpahussii, leat bachelordásis, vrd. § 2-4. Lea spiehkasteapmi praktihkalaš-pedagogalaš oahpus fídnofágaide, mas ii gáibiduvvo bachelorgráda.

Dál ii leat gáibádus ahte studeanttat, geain lea bachelorgráda doaibmi ja hábmejeaddji dáiddafágas, galget olahan mastergráda ovdal go sáhttet váldojuvvot sisa, dahje gárvet praktihkalaš-pedagogalaš oahpu (PPO). Dát spiehkasteapmi čuovuhuvvo. Ovdal lea praktihkalaš-pedagogalaš oahpu rámmaaplána ráddjen nu ahte spiehkasteapmi guoská dušše doaibmi ja hábmejeaddji dáiddafágaid bacheloroahpuide mat gullet finansierenkategorijjaide A ja B. Dát lea alitoahppu mii gealbuda dáiddárin bargat. Finansierenvuogádaga rievadásaid maŋŋel bivdá departemeanta gulaskuddaninstánsain oaiviliid dasa ahte livččii go dárbu daid ráddjet eará láhkái.

Dálá rámmaaplánaid gaskaboddosaš spiehkastanmearrádus mii gusto ohcciide geain lea bachelor dan njealji praktihkalaš ja estehtalaš fágas ja vejolaččat drámá ja teáhterfágas, ja ohcciide geain lea bachelorgráda ja fídnohárjáneapmi, nohká jagis 2030.

Gulaskuddanevttohusa heivehannjuolggadusain evttohuvvo ahte ahte ásahusat sáhttet fállat oahpaheaddjeoahpuide ovdđit rámmaaplánaid mielde gitta 2030 čakčii. Namuhuvvon spiehkastanmearrádusat leat dainna lágiin vuhtiiváldojuvvon, ja eai dárbbas váldot ođđa rámmaaplánii.

Dálá PPO rámmaaplána § 6 vuosttaš lađđasis lea spiehkastat mastergrádagáibádusas studeanttaide geain lea bachelor mearkagielas ja dulkomis. Evttohuvvo ahte dát spiehkastat ii jotkojuvvo.

Evttohusa § 2-5 mearrádus guoská buot vuodđooahpahusa dásiide. Dássázii lea PPO vuosttažettiin addán gelbbolašvuoda oahpahit joatkkaskuvllas ja vulos vuodđoskuvlla viđát ceahkkái. Departemeanta oaivilda ahte huksenbircoprinsihppa dahká vejolažžan hukset oahpaheaddjeoahppu ovddeš oahpu ala, mii gealbuda cehkiin 1–4 oahpahit jus 4. kapihtala gáibádusat, oktan álgoohpahusgelbbolašvuoda gáibádusain devdojit, ja jus muđui čuvvot virgáibidjannjuolggadusaid. Oahppolasáhus/joatkkaoahppu vuolemus jahkecehkiid váste, sáhtá erenoamáš áigeguovdil ohcciide geain lea oahpaheaddjeoahppu bajit cehkiide, ja ohcciide geain lea relevánta bargohárjáneapmi ja fágaoahppu, muhto geain váilu oahpahangelbbolašvuoda.

Universitehta ja allaskuvlálaga mearrida fágalaš dohkkeheami mii addo duodaštuvvon reálagelbbolašvuoda vuodul. Dan geažil ii mearriduvvo reálagelbbolašvuodda rámmaplánas.

Gulaskuddaninstánssaide gažaldagat:

- Boahhtá go ollislaš evttohusas ovdan makkár gáibádusaid ja makkár doaibmanmuni ásahtusat ožžot, heivehan dihte oahpaheaddjeoahpuid viidát ulbmiljoavkkuide?
- Doaibmi ja hábmejeaddji dáiddafágaid bachelorgráda lei ovdal ráddjejuvvon dan vuođul gullá go finansierenkategorijii A dahje B. Dál lea finansierenvuogádat rievdan. Leat go gulaskuddaninstánssain oaivilat dasa lea go dárbu ráddjet, ja vejolaččat movt?
- Oidnet go instánssat unohis váikkuhusaid das go gáibiduvvo ahte studeanttain, geat áigot váldit praktihkalaš-pedagogalaš oahpu dan vuođul go lea seavagiela ja dulkoma bachelora, galgá leat mastergráda?

4.2.2.6 § 2-6 Sierra mearrádusat oahpuid sisdoalu birra

Gulaskuddamii sáddejuvvon evttohusain leat unnit detáljadási gáibádusat oahppoprográmmaid struktuvrii go dálá rámmaoplánain. Dát galgá addit ásahtusaide vejolašvuođa eambo innovatiivvalaččat jurddašit kvalitehtaovdánahttima, hárjehallama organiserema, eanet oahpahusfágaid birra ja bachelor- ja masterbargguid birra.

Kapihttaliin 2 ja 3–8 rádjái evttoha departemeanta bidjat unnimusgáibádusa pedagogihkkii, fágadidaktihkkii ja hárjehallamii, sihke das mii guoská buot oahpaheaddjeoahpuide, ja iešguđetge dásiid gáibádusaide.

Doaba profešuvdnii heivehuvvon pedagogihkka, § 2-6 vuosttaš lađđasis, lea dál juo dálá vuođđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu rámmaoplána masterčieknudeamis, ja fáttmasta viidábut go pedagogihkka ja oahppimáhttu, mii dálá vuođđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin lea 60 oahppočuoggá. Doaba galgá gokčat buot dásiid mat leat čilgejuvvon rámmaoplánas, ja deattuha profešuvdnii heivehuvvon profiilla, erohussan pedagogihkas disipliidnafágan.

Unnit detáljadási láidestusat struktuvrra hárrái, sáhttet addit stuorát valljodaga oahppofálaldagaid hámis. Dát sáhtta váddudit studeanttaid sirddašeami (studeantamobilitehta) riikka ásahtusaid gaskkas. Dákkár mobilitehta ii leat njuolgut studeanttaid vuoigatvuohta, dahje oahpu mihttu, muhto lea buorre studeanttaide geat iešguđet sivaidd geažil dárbbášit fárret oahpu váldima áigge. Dat sáhtta maid dárbbášlaš fágaválljemiid dihte.

Ua-láhkaásahusa § 1-11 mielde galgá oahppofálaldagas leat riikkaidgaskasaš studeantalonohallamiidda ortnet. Dasa lassin galget ásahtusat fuolahit rievttis dieduid oahppofálaldaga birra, oahpu sisdoalu, huksehusa, progreshuvnna ja studeantalonohallama birra.

Departemeanta ii dáhto oahppofálaldagaid struktuvrra reguleret riikkadásis, láhččin dili mobilitehtii. Ásahtusat ávžžuhuvvojit ovttasbargat čoavdit dán buori vuogi mielde.

4.2.2.6.1 Bachelor- ja masterbargguid viidodat ja čanastat

Evttohusaid § 2-6 nuppi lađđasis gáibiduvvojit práksislagas barggut sihke bachelor- ja masteroahpuin, muhto bargguid viidodat ii regulerejuvvon dás. Bachelorbargguid viidodat

ii leat lágas iige guovddáš láhkaásahusain mearriduvvon, ja dan geažil lea ásahus mii dán mearrida. Ua-láhkaásahusa § 2-8 mielde galgá integrerejuvvon masteroahpu masterbarggu viidodat leat unnimustá 20 oahppočuoggá. Earálágan mastergrádain leat eará gáibádusat. Rámmaplánaevttohusa § 2-5 dahká mánggalágan mastergrádaid vejolažžan, ja dan dihte sáhtta masterbarggu unnimusviidodat rievddadit. Evttohusat dahket vejolažžan 30 oahppočuoggá viidosas masterbarggu, nu movt dál lea, muhto departemeanta ii dáhto bidjat masterbargui garraset unnimusgáibádusaid go dan mii lea ua-láhkaásahusa dábálaš gáibádus. Evttohusat maid eai mearrit masterfága viidodaga nu go dálá rámmaplána dahket. Jus ásahusat válljejit unnidit masterfága viidodaga (oktan masterbargguin) dálá oahpuid ektui, de dat dahká vejolažžan lasihit eambo oahpahusfágaid.

Masterbargguid hápmi lea iešguđet ládje čilgejuvvon dálá rámmaplánain.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid ja praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oahpaheaddjeoahpuid masterbarggut galget rámmaplánaid mielde leat profešuvdnii heivehuvvon ja práksisa lahka. Lektoroahpu masterbargu fas galgá rámmaplána mielde leat profešuvdnii relevánta.

Ua-láhkaásahus mearrida ahte masterbargu galgá leat iešheanalaš bargu mii galgá čájehit ipmárdusa, refleškuvnna ja láddama. Oahpaheaddjeoahpus galgá masterbargu dasa lassin nannet bajitdási ulbmila ahte lea relevánta oahpaheaddjeprofešuvdnii ja das galgá lagas čanastat skuvlla bargui, nu go lea čállojuvvon rámmaplánaevttohusain, § 2-1 Ulbmil.

Departemeanta evttoha ahte oahpaheaddjeoahpuid bachelor- ja masterbarggut galget lahka práksisa. Dát čuovvu ge ulbmilparagrafa, ja sisttisdoallá vuordámuša ahte barggut atnet práksissuorggi duohta ja áigeguovdilis čuolbmagažaldagaid vuolggasadjin. Oahpuin main práksislagasvuohta ii leat eksplisihtalaččat mearriduvvon dálá njuolggadusain, sáhtta dát ipmirduvvot odđa ja čavgadet gáibádussan. Ásahusat ja práksissuorgi fertejit ovttasbargat ovddidit kultuvran ahte bachelor- ja masterbarggut galget leat veahkkin ráhkkanahhttime studeanttaid oahpaheaddjebargui.

4.2.2.7 § 2-7 Luvvemiid birra

Mearrádus lea joatkka dálá rámmaplánaid mearrádusaide. Dasa lassin evttoha departemeanta viiddidit luvvenvejolašvuođa nuppi dárogiela čállingiela árvvoštallamis sidjiide geain lea dárogiella nubbingiellan oahpahusfágan, ja sidjiide geat leat ohcan olgoriikka oahpuin beassat sisa.

Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplána evttuhuvvo doalahit luvvenmearrádusa sidjiide geat váldet ruovtturiikka váldogiela oassin oahpus. Geahča dárkilit čilgehusa kapihttalas 4.3.4

4.2.2.8 § 2-8 Oahpaheaddjeoahpu hárjehallama birra

Departemeanta evttoha ahte hárjehallama hárjehallanbeivviid logu unnimusgáibádusat doalahuvvojit sullii nu go dál leat. Iešguđet oahpuin leat iešguđet meari hárjehallanbeaivvit. Lea evttohuvvon ahte vuollekapihttalas mearriduvvo ahte galget leat gaskal 100 ja 110 beaivvi hárjehallan 5-jagi integrerejuvvon oahpaheaddjeoahpuin, dan mielde man galle vuollekapihttala biddjojot seamma ohppui. Lea evttohuvvon § 2-5 ahte

oahpaheaddjeoahpus mii huksejuvvo ovddeš oahpu ala, galget leat unnimustá 60 beaivvi hárjehallan, nu go lea dálá PPO:s. Departemeanta áiddostahtta ahte rámmaplána hárjehallanbeivviid lohku lea unnimusgáibádus. Oahppu mii huksejuvvo ovddeš oahpu ala sáhtta mángga viidodagas. Ásahusat fertejit árvvoštallat lea go hárjehallanbeivviid unnimuslohku doarvái, ja dárbu mielde ieža daid heivehit.

Rámmaplánaevttohusain čállojuvvo ahte hárjehallan galgá heivehuvvot dan oassái oahpahusmannolagas masa oahpaheaddjeoahppu lea hábmejuvvon. Dát dahká vejolažžan ahte hárjehallan sáhtta čadahuvvot oahpahusmannolaga guoskevaš osiide, main sirdašupmi dásiid gaskkas oažžu fuomášumi. Dál lea hástalus dat go oahpaheaddjestudeanttat eai oaččo doarvái vásáhusa ovtasbarggus ruovttuin ja relevánta fágainstánssaiguin oahpaheaddjeoahpus. Evttohusas lea áiddostahttojuvvon ahte studeanttat galget oažžut dákkár vásáhusa hárjehallamiid áigge, vai studeanttat ožžot vásáhusa oahpaheaddjerolla olles viidodagas. Praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oahpaheaddjeoahpus galgá hárjehallama váldodeaddu leat daidda osiide oahpahusmannolagas maidda oahppu lea heivehuvvon, muhto kulturskuvla sáhtta maid leat relevánta hárjehallanbáiki.

Buoret hárjehallan sisttisdoallá sihke buoret kvalitehta ja dárbbu oažžut eambbo bargohárjáneami. Unnit detáljadási láidestusat struktuvrra hárrái galget addit geabbilvuoda organiseret hárjehallama dain oahpuin main ollisvuolta ja oktavuolta addet kvalitehtahástalusaid. Evttohusain gáibiduvvo ahte hárjehallan organiserejuvvo vugiiguin mat speadjalastet oahpaheaddji profešuvdnadoaimmaheami ja masa gullet maiddái profešuvdnafágalaš oktavuodaide searvan ja ovtasbargu ruovttuin.

Eanet práksislagas oahpaheaddjeoahppu mielddisbuktá viidát ipmárdusa das movt studeanttat sáhttet háhkat bargohárjáneami ja fidnui ráhkkanearami. Evttohusas čállojuvvo ahte ásahusat sáhttet ovtasbarggus profešuvdnasurggiiguin addit vejolašvuoda čadahit eambbo hárjehallama relevánta hárjehallanbáikkiin go dan mii lea unnimusgáibádus. Dálá praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oahpaheaddjeoahpu, cehkiide 1–13, rámmaplánas gáibiduvvo 130 beaivvi hárjehallan, unnimustá 100 beaivvi vuoddooahpusas ja gitta 30 beaivvi eará relevánta hárjehallanbáikkiin. Vaikko gulaskuddanevttohusas ii leat biddjon gáibádussan eambbo 110 hárjehallanbeivvi guđege 5-jagi integrerejuvvon ohppui, de lea vejolaš ja sávahahtti ahte ásahus láchčá vejolašvuoda vai buot oahpaheaddjeoahpuid studeanttat ožžot eambbo hárjehallanvásáhusaid.

Mággas leat ovddidan ahte oahpaheaddjeoahput dárbbasit eambbo hárjehallama vai leat buorebut ráhkkanan bargui go leat gárven oahpu. Ráđdehus dáhttu láchčit dili dasa ahte oahppoásahusat sáhttet fállat geabbilet, eambbo relevánta ja eambbo práksislagas oahpaheaddjeoahpuid. Departemeanta lea ovdal bovdén ásahusaid geahččaladdat oahpaheaddjeoahppomodeallaid ja eará, ja ođđa vugiid hárjehallama organiseret. Dákkár geahččaleami leat jođus dál, ja dáid geahččalemiid vásáhusat bohtet easka mañjel.

Rámmaplánaid gulaskuddamis leat evttohuvvon doalahit hárjehallanbeivviid logu buoremuddui nu go dálá rámmaplánain leat. Ráđdehus háliida diehtovuoda vai sáhtta árvvoštallat leat go boahpteáiggis vejolaš lasihit hárjehallanbeivviid logu, ja bivdá ásahusaid oainnuid dása.

Gulaskuddaninstánssaide gažaldagat:

- Makkár oaidnu livččii instánssain dasa jus evttohuvvošii lasihit hárjehallanbeivviid logu buot oahpaheaddjeoahpuin, gaskal 5–10 beivviin?
- Makkár lassi árvu dás livččii oahpuid práksislagasvuhtii ja relevánsii?
- Oidnet go instánssat makkárga sávakeahtes váikkuhusaid dákkár vejolaš evttohusas?

4.2.2.9 § 2-9 Verddevuohta oahpaheaddjeoahpuin -kapihttala birra

Verddeovttasbargu ii leat mearriduvvon dálá rámmaplánain. Departemeanta evttoha láhkaásahusas § 2-9 bokte mearridit ahte universitehtat ja allaskuvllas galget láhčit nu ahte sohppojuvvo formaliserejuvvon ja guhkesáiggi verddevuođaid oahpaheaddjeoahppoásahusa, oahpaheaddjestudeanttaid, mánáidgárddiid, skuvllaid ja eará bargoeallima, mánáidgárde- ja skuvlaeaiggádiid ja eará relevánta aktevrraid gaskkas. Lagas ovttasbargu práksissurggiin lea eaktun dasa ahte olaha ulbmiliid ahte oahpuid buot iešguđet bealit leat profešuvdnii heivehuvvon ja relevánttat. Ovttasbargui ferte gullat oahppoprográmmaplánaid hábmen, hárjehallama lágideapmi ja heivehit barggu masterbargguiguin vai leat profešuvdnii relevánttat ja leat mielde ráhkkanahhttime studeanttaid oahpaheaddjebargui.

Departemeanta sáhtta dušše oahppoásahusaid mearridit, iige dan maid suohkan ja eará relevánta ovttasbargoguoimmit galget dahkat. Verddeovttasbargu lea almmotge skuvla- ja mánáidgárdesuorgái beroštahti dan dihte go ovttasbargu lea veahkkín ráhkkanahhttime oahpaheaddjestudeanttaid bargui, mii fas váikkuha mánáidgárddi ja skuvlla kvalitehtii. Buot oahpaheaddjeoahput leat mánnga jagi áigge ožžon doarjaga verddeovttasbargguide ja leat ásahan ovttasbargguid skuvllaiguin, mánáidgárddiiguin ja sin eaiggádiiguin. Departemeanta oaivvilda ahte dán ovttasbarggus lea stuora mearkkašupmi oahpuid kvalitehtii, ja lea deatalaš ahte universitehtat ja allaskuvlla láhčet dili verddeovttasbargui iežaset vuolggasajis.

4.2.2.10 § 2-10 Praktihkalaš ja estehtalaš fágaid birra

FRLU ja bargojoavkkuid rámmaplánaevttohusas lei evttohuvvon doalahit praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oahpaheaddjeoahpu 1–13 cehkiide dakkár struktuvrrain go dál lea. Departementii lea deatalaš ahte gárvejuvvojit oahpaheaddjit geain lea praktihkalaš ja estehtalaš fágaide čiekŋudeapmi, muhto oaivvilda ahte dákkár oahpaheaddjeoahpuid rámmat leat vuhtiiváldojuvvon dálá huksenbircoprinsihpas mii guoská buot oahpaheaddjeoahpuide.

Praktihkalaš ja estehtalaš fágaid vuodđogelbbolašvuodat sáhttet leat relevánttat buot oahpaheaddjeoahpuid praktihkalaš ja estehtalaš fágafálaldagaide, ja lea biddjon sierra mearrádussan oktasašoassái, § 2-10. Muhtimat dán evttohuvvon vuodđogelbbolašvuodain leat erenoamážit čadnon masterčiekŋudeapmái praktihkalaš ja estehtalaš fágain ja lea relevánta dušše dákkár oahpuide.

Ođđa oahpaheddjiin lea deatalaš rolla eanet praktihkalaš skuvlla hábmemis. Oahpaheaddjestudeanttat fertejit iežaset oahpus oažžut gealbbu praktihkalaš bargovugiid birra.

Praktihkalaš ja mánggalágan bargovuogit leat čilgejuvvon oktasaš vuodđogelbbolašvuodain § 2-3 bustávva b (bustávva d sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas). Estehtalaš oahppanproseassat leat čilgejuvvon mánáidgárddi ja vuodđoskuvlla vuollekapihttaliin. Doahpagiid vuodđu lea ahte oahppan aktivere rašuvnnalaš, emošuvnnalaš, kognitiivvalaš, geavatláš, hábmejeaddji, áiccuide čadnon ja refleksiiva beliid. Gelbbolašvuolta estehtalaš oahppanproseassaid birra nanne oahpuid estehtalaš dimenšuvna, muhto das lea maid mearkkašupmi demokratiijii ja borgárvuhtii.

Skuvllain lea hirbmat dárbu oažžut eambbo oahpaheddjiid geain lea formála gelbbolašvuolta praktihkalaš ja estehtalaš fágain. Dál lea vejolaš válljet praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oassin vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus, praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oahpaheaddjeoahpus ja lektoroahpus, juogo válljenfágan, 30 oahppočuoggá dahje eanet, dahje masterfágan. Dát vejolašvuolta lea vuhtiiváldojuvvon dán evttohusas. Dasa lassin evttoha departemeanta 1–4 cehkiid vuollekapihttali ovtta geatnegahtton 15 oahppočuoggá viidosas praktihkalaš dahje estehtalaš fága. Dát lea ođas dálá rámmaplánaid ektui, muhto lea deatalaš doaibma dustet skuvlla gelbbolašvuodadárbbu ja oččodan dihte eanet praktihkalaš ja mánggalágan skuvlla.

Departemeanta diehtá ahte praktihkalaš ja estehtalaš fágaid fálaldat rievddada ásahusas ásahussii. Dat leat fágat maid sáhtta leat váttis fállat neahttavuđot oahppun, reaidodárbbu ja gálggaid ovdánahttima dihte. Mii háliidit gullat movt evttohus, ahte galgá geatnegahtton praktihkalaš dahje estehtalaš fága, heive ásahusaid vejolašvuhtii fállat oahpuid dáid skuvlafágaid viidodagas, ja lea go dákkár oahppofálaldagaid olis vejolaš ovttasbargat ja bargguid juogadit.

Gulaskuddaninstánssaide gažaldagat:

- Movt sáhttet universitehtat ja allaskuvllat bargguid juogadit oahpaheaddjeoahpuid praktihkalaš ja estehtalaš fágaid olis, gos skuvllaid gelbbolašvuodadárbbut leat erenoamáš stuorrát?

4.2.2.11 § 2-11 Ráhkkanahtti oahpahusa ja joatkkaohpu rávisolbmuid - kapihttala birra

Dál ii leat makkárga sierra oahpaheaddjeoahppu rávisolbmuidoahpahussii, ii ge leat leamaš sierra rámmaplána dán dási oahpaheddjiide. Oahpahuslágas lea riekti oažžut oahpahusa viiddiduvvon, ja árvvoštallojuvvo ahte eambbogat dás duohko ohcet rávisolbmuid oahpahussii ja ahte oasseváldijoavku šaddá eambbo mánggabealat. Dan dihte evttohuvvo ahte ođđa rámmaplánain čilgejuvvo oahpaheaddjeoahppu rávisolbmuid ráhkkanahtti oahpahussii ja joatkkaohpahussii. Huksenbircoprinsihpa mielde sáhtta oahpaheaddjeoahppu rávisolbmuid oahpahusa bidjat oassin dahje ovttahttit oahpuin mii lea heivehuvvon oahpahusmannolaga eará dásiide. Ii leat lunddolaš ahte rávisolbmuid oahpahus galgá leat geatnegahtton oassi buot oahpaheaddjeoahpuin, ja buot

oahpahusmannolaga dásiin. Rávisolbmuid ráhkkanahtti oahpahusa ja joatkkaoahpahusa vuodđogelbbolašvuodát evttohuvvojit sierra mearrádussan oktasašoasis, geahča. § 2-11.

Vuodđogelbbolašvuodát sutnje guhte galgá rávisolbmuid oahpahit leat láiddesteaddjin daidda oahpaheaddjeoahpuide main galgá dakkár profiila dahje jus ásahus hábme sierra oahppofálaldaga rávisolbmuidoahpahusa bargiide. Dán sáhtá ráhkadit sihke vuodđooahppokombinašuvdnan, dahje nu ahte rávisolbmuid oahpahusa vuodđogelbbolašvuodta fállojuvvo joatkkaoahppun. Evttohusain lea okta vuodđogelbbolašvuodta ahte galgá resursavuodt lahkoneapmi rávis oasseváldi gelbbolašvuhtii, eallindillái ja mihttomeriide. Vuodđogelbbolašvuodta mielddisbuktá earret eará ahte oahpaheaddji dovda ja hukse daid ovddeš vásáhusaid ja gelbbolašvuodaid ala mii rávisolbmuin juo lea. Resursavuodt lahkoneapmi guoská maiddá deaivvadettiin buot mánáiguin ja ohppiiguin, muhto lea erenoamáš deatalaš rávisolbmuid oahpaheddjiide. Rávis oasseváldit galget oahpahuslága § 18-1 mielde oažžut oahpahusa mii hukse dan gelbbolašvuoda ala mii oasseváldiin juo lea. Oahpaheaddji ferte maid láhčit dili nu ahte rávis oasseváldi nu johtilit go vejolaš sáhtá oažžut relevánta gelbbolašvuoda juogo bargui dahje viidáset ohppui.

4.2.3 Kapihtal 3 Mánáidgárdi

Evttohus joatka eanas muddui dálá mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu mearrádusaid. Departemeanta evttoha molsut dálá rámmaplána máhttoviidodagaid čilgehusaid, ja baicca čujuhit mánáidgárddi rámmaplánii, gč. § 3-3 bustávva b. Dát galgá álkidahttit, muhto maiddá čatnat daid iešguđet stivrendokumeanttaid oktii. Mánáidgárddi rámmaplána lea stivrendokumeanta man mielde mánáidgárdeoahpaheaddjit barget, ja dan dihte lea deatalaš ahte aiddo gárvánan mánáidgárdeoahpaheaddjit dovdet dán fágaviidodagaid bures. Ásahusat sáhttet ain atnit máhttoviidodagaid oahpus. Rámmaplána struktuvra rahpá vejolašvuoda árvvoštallat, ja jus lea vejolaš, sávahahtti ja sektora dárbbuid mielde, kombineret mánáidgárddi vuollekapihttala ceškiid 1–4 vuollekapihttaliin, ja vejolaččat dan geahččaladdat.

Stoahkan lea vuodđoášši mánáidgárddi sisdoalus, ja mánát ovdánit buori muddui stoahkama bokte. Mánáidgárdeoahpaheddjiin ferte dan geažil leat gelbbolašvuodta stoahkama iešárvvus, ja máhttit observeret ja láhčit dili buori stoahkamii mii bistá stuora oassi beaivvis.

4.2.4 Kapihttalat 4, 5 ja 6 Vuodđoskuvlla ceahkit 1–4, 5–7 ja 8–10

Dálá vuodđoskuvlaoahpaheddjiid rámmaplánas ceškiide 1–7 leat geatnegahtton fágat 30 oahppočuoggá dárogiella ja matematihkka, lassin maid pedagogihkka ja oahppimáhttu. Sámi oahpaheaddjeoahpus ceškiide 1–7 lea dasa lassin gáibádus 30 oahppočuoggá sámeigiella. Dárogiella, matematihkka ja sámeigiella eai leat geatnegahtton vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus 5–10.

Gulaskuddanevttohusa 4. kapihttalis (ceškiide 1–4) evttohuvvo doalahit geatnegahtton 30 oahppočuoggá dárogielas ja matematihkas, ja vejolaččat sámeigielas. Ođđa evttohusas gáibiduvvo maiddá 15 oahppočuoggá praktihkalaš dahje estehtalaš fágas. Ohppiidjoavkku

máŋggabealatvuohta gáibida ahte eanet oahpaheddjiin lea erenoamášpedagogalaš gelbbolašvuohta. Dan dihte lea dát gelbbolašvuohta čielggasmahttojuvvon oktasaš vuodđogelbbolašvuodain. Dasa lassin dáhttu ráđđehus bidjat gulaskuddamii evttohusa ahte gáibiduvvo geatnegahtton 10 oahppočuoggá viidosaš oahppoovttadat erenoamášpedagogalaš fáttás, 1–4 cehkiid vuollekapihttalis.

Studeanttaide geat váldet masterčieknudeami praktihkalaš ja estehtalaš fágain (dego dálá LUPE), ii lea dárogiella ja matematihkka geatnegahtton, muhto studeanttat sáhttet almmotge dan válljet.

Oktasaš rámmaplánat addet vejolašvuođa fállat oahpu mii ovttahtta vuollekapihttaliid main leat iešguđetlágan gáibádusat. Alimus gáibádusat gustojit de olles ohppui. Kapihttaliin 5 (cehkiide 5–7) ja 6 (cehkiide 8–10) eai gáibiduvvo geatnegahtton oahpahusfáгат dahje sierra oahppoovttadat erenoamášpedagogihkas. Oahpuin mat kombinerejit 4. ja 5. kapihttaliid (cehkiid 1–7) dahje kapihttaliid 4, 5 ja 6 (cehkiid 1–10), de leat dárogiella, matematihkka, vejolaččat sámegiella, erenoamášpedagogihkka ja okta praktihkalaš dahje estehtalaš fága goitge geatnegahtton.

Evttohus mielddisbuktá unnimustá golbma geatnegahtton oahpahusfága cehkiide 1–4 oahpaheaddjeoahpuin. De ferte leat buorre gulahallan universitehtaid ja allaskuvllaid, skuvllaid ja studeanttaid gaskkas, das mii guoská makkár oahpahusfágain dárbbášuvvo gelbbolašvuohta. Oahpaheaddjit geat galget oahpahit vuodđoskuvllas dárbbášit dábálaččat gelbbolašvuođa máŋgga fágas.

Gáibádus ahte galget unnimustá golbma oahpahusfága sulastahtta dálá vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid cehkiid 1–7 gáibádusaid, mii gáibida golbma gitta njeallje fága. Evttohus addá vejolašvuođa eambbo fágaid fállat go dál. Dálá praktihkalaš ja estehtalaš fágaid oahpaheaddjeoahpuin cehkiide 1–13 gáibiduvvojit guokte-golbma oahpahusfága. Dán ohppui lea evttohuvvon gáibádus garraseabbo go dálá vuolimusgáibádus.

Gulaskuddaninstánssaide gažaldagat:

- Berre go erenoamášpedagogalaš gelbbolašvuohta oahpaheaddjeoahpuin cehkiide 1–4 nannejuvvot ovttain ođđa geatnegahtton fáttáin mii lea unnimustá 10 oahppočuoggá, vai berre go dat leat leat oassin pedagogihkkafágas?

4.2.5 Kapihtal 7 Studerenráhkkanahatti oahppoprográmmaid prográmmafáгат ja joatkkaoahpahusa oktasašfáгат

Evttohus čielggasmahtta gelbbolašvuođa ráhkkanahattit ohppiid sirdašumi alitohppui ja fitnu válljemii. Lektordoaba oahpu namman dahje virgekategoriijan lea dál sajáiduvvan, muhto departemeanta evttoha ahte namma ii mearriduvvo lálkkaásahusas. Departemeanta čujuhan ua-lálkkaásahusa mearrádussii oahppofálaldagaid namaid birra ja § 1-3 mearkkašumiide.

Departemeanta čujuha viidáseappot čilgehussii § 2-5 Oahpaheaddjeoahput mat huksejuvvojit eará oahpuid ala.

4.2.6 Kapihtal 8 Fidnofágalaš oahppoprográmmaid prográmmafágat ja fidnofágalaš čiekŋudeapmi

Evttohus joatká eanas muddui mearrádusaid mat gustojit dálá fidnofágaoahpaheaddjeohppui. Evttohus čielggasmahtta gelbbolašvuoda jođihit oahppanproseassaid ja movt ráhkkanahhtá fidnofágalaš oahppoprográmmaid ohppiid válljet bargosuorggi ja sirdašumi bargoeallimii, ja dasa gullá maiddá ovttasbargu bargoeallimiin.

4.2.7 Kapihtal 9 Loahpaheaddji mearrádusat

4.2.7.1 § 9-1 *Nationála njuolggadusat ja oahppoplána*

Departemeanta evttoha lálkaásahusas mearridit ahte universitehtat ja allaskuvllat, profešuvdnasurggiid vehkiin, galget ráhkadit oktasaš nationála njuolggadusaid. Dát miellidisebuktá ahte gáibiduvvo fágalaš ovttasbargu ua oahpaheaddjeoahpuid ja profešuvdnasurggiid gaskka. Mihttu lea sihke sihkkarastit relevánta oahpuid mat vuodđiduvvet ođđa dutkamii ja vásáhusvuodot máhttui, ja oktasaš ipmárdusa das mii lea buorre standárda Norgga oahpaheaddjeoahpuin. Geahča evttohusa § 9-1 vuosttaš lađđasa. Gáibádus gusto buot ua-ásahusaide mat fáallet oahpaheaddjeoahpuid.

Departemeanta deattuha ahte bargu njuolggadusaiguin berrejit leat dutkanvuodot ja dynámalaš, vai oahput leat njunnošis suorggi máhttohuksemis.

Universitehta- ja allaskuvlaráđđi (UHR) dat dál koordinere barggu nationála njuolggadusaiguin, Máhttodepartemeantta ruhtademiin. UHR lea ášahan buori vuodu bargui.

Universitehta- ja allaskuvláláhka §11-1 geatnegahtta universitehtaid ja allaskuvllaid mearridit oahppoprográmmaiplánaid mas oahpuid fágalaš sisdoallu ja oahppanjoksosat ovdanbohtet. Oahpu oahppanjoksosat galget čuovvut Olles eallima oahppama nationála gealborámmaid (NGR, Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring) dási mii gullá oahpu dássái. Fágalaš plánat, nu go oahppoprográmmaiplánat, oahppoplánat jna. galget hábmejuvvot oahppanjoksosiid čilgehusaiguin mat čuvvot bajitdási oahppanjoksosiid (deskriptoriid) mat gullet dan dássái NGR:s.

Departemeanta evttoha rámmaiplána § 9-1 nuppi lađđasis geatnegahttit ášahusaide ovttasbargat verddeovttasbargui gullelaš verddiiguin go ráhkadit oahppoprográmmaiplánaid. Dát lea dan vuodđojurdaga mielde, ahte oahput galget ráhkaduvvot ovttasbargus ua-ásahusaiguin ja práksissurggiin, ja lea deatalaš sihkkarastin dihte relevánta oahpuid.

4.2.7.2 § 9-3 *Fápmuiboahtin ja lálkaásahusa heaittiheapmi*

Lálkaásahusat bohtet fápmui borgemánu 1. b. 2027 rájes. Seamma áiggis heaittihuvvojit dálá rámmaiplánat. Ášahusat sáhttet válljet fállat oahpaheaddjeoahpuid dálá rámmaiplánaid mielde gitta sisaváldimii 2030 čavčča.

Dat mearkkaša ahte ášahusat sáhttet álgit geavahit ođđa rámmaaplána nu johtilit go ollašuhttet gáibádusaid, muhto ahte sáhttet sisaváldit studeanttaid dálá rámmaaplánaid vuodul mañemus geardde 2030 čavčča. Studeanttain, geat leat váldojuvvon sisa ohppui mii čuovvu dálá rámmaaplána, lea vuoigatvuohta váldit eksámena dán mielde gitta golbma jagi mañnelii go mañemus eksámen normerejuvvon oahppoáiggi mañnel dollo. Dat mearkkaša ovdamearkka dihte gávccii jagi mañnel sisaváldima 5-jagi oahpuin, ja guhtta jagi mañnel sisaváldima 3-jagi oahpuin. Praktihkalaš-pedagogalaš oahpuid ja oasseáiggeoahpuin sáhtta molsunáigodat rievddadit.

4.3 Mearkkašumit sámi oahpaheaddjeoahpuid láhkaásahussii

4.3.1 Sierra rámmaaplána sámi oahpaheaddjeoahpuid

Lea čadat leamaš vuoddoeaktun bargui ahte sámi sisdoallu oahpaheaddjeoahpuin ii láivudivvuo, gč. čuoggáid 2.2 ja 2.4. Dát guoská sihke sámi oahpaheaddjeoahpuid ja eará oahpaheaddjeoahpuid sámi sisdollui.

Oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplána atná vuodđun ahte buot oahpaheaddjit galget ovddidit máhtu ja árvvusatnima sámi álbmoga ja sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra. Oahput galget veahkkinn addit dieđu eamiálbmogiid vuoigatvuodaid birra. Oktasaš rámmaaplánas lea dát loktejuvvon oktan ulbmilin ja oktan logi vuodđogelbbolašvuodas mat lea oktasáčat buot oahpaheddjiide. Oahpaheaddjeoahpuid rámmaaplána rahpá vejolašvuoda ahte ášahusat maiddái sáhttet fállat oahpaheaddjeoahpuid main lea sámi profiila, ovdamearkka dainna lágiin ahte studeanttat sáhttet válljet sámi giela ja kultuvrra čieknudeami.

Nu go namuhuvvon, de lea departemeanttas leamaš dialoga Sámedikkiin, árvvoštallan dihte guđet rámmaplánamolssaeavttut dat buoremusat vuhtii váldet sámi oahpaheaddjeoahpuid. Lea earret eará árvvoštallojuvvon ahte sáhtta go dat mii lea erenoamáš sámi oahpaheaddjeoahpuin biddjot sierra vuollekapihtalin oktasáš rámmaplánas, huksenbircoprinsihpa mielde. Sámedikki sávaldaga vuodul mearriduvvui ahte galget ráhkaduvvot guokte rámmaaplána: okta rámmaaplána oahpaheaddjeoahpuid ja okta rámmaaplána sámi oahpaheaddjeoahpuid.

Rámmaplánas mii dál sáddejuvvo gulaskuddamii, lea evttohuvvon molsut dálá golbma sámi rámmaaplána, guokte vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid váste ja okta mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpuid váste. Ođđa rámmaaplána rahpá ášahusaide vejolašvuoda ráhkadit earálágan sámi oahpaheaddjeoahpuid.

Evttohus ahte oahpaheaddjeoahpuid galget leat guokte rámmaaplána Norggas, mas goappašat rámmaaplánaid mielde ráhkaduvvon oahput galget gárvet kandidáhtaid mat sáhttet bargat mánáidgárddiin ja skuvllain miehtá riikka (geahča lagat čilgehusa čuoggás 4.3.3), miellidisbuktá ahte oppalaš gáibádusat fertejit leat ovttaláganat. Jus rievddada nuppi rámmaaplána, dat dagaha dárbbášlažžan maiddái nuppi rievdadit, earret daid sierra gáibádusaid mat sámi oahpuin leat. 4.3-čuoggás čilgejuvvo dat mii lea erenoamáš sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas.

Oppalaččat oaivvilda departemeanta ahte dát guokte rámmaplána nannejit oahpaheddjiid sámi gelbbolašvuoda.

4.3.2 Gáibádusat sámi oahpaheaddjeoahpuide

Sámi oahpaheaddjeoahpuid ulbmil lea, evttohusa § 2-1 mielde, gealbudit oahpaheddjiid ollašuhttit mánáidgárddiid, vuodđoskuvllaid, joatkkaoahpahusa ja rávisolbmuid oahpahusa doaimma dakkár vugiin mii lea vuodđuduvvon sámi gillii, kultuvrii ja árvvuide.

§§ 2-2, 2-3 mearrádusat oahpaheaddjeoahpu hábmema ja oktasaš vuodđogelbbolašvuodaid birra nannejit ahte oahput galget vuodđuduvvot sámi oahppanoainnuide, sámi máhttovuogádagaide, sámi árbevirolaš máhttui ja sámi oahppanárbevieruide. Oahppama vuolggasadji galgá leat máná ja oahppi kultur- ja giellagelbbolašvuohta.

Dát gáibádusat addet garra láidestusaid dasa mii galgá buot sámi oahpaheaddjeoahpuid dovdomearkan, ja eai geardduhuvvo láhkaásahusas. Gáibádusain lea mearkkašupmi maidái § 2-8 mearrádusaide hárjehallama birra, ahte universitehtat ja allaskuvllat galget láchit vejolašvuoda ahte hárjehallamis galget studeanttat oažžut bargovásáhusa olles oahpaheaddjerolla bargoviidodagain, ja ahte sii galget oassálastit profešuvdnafágalaš searvevuhtii. Ásahusat galget ovttas práksissurggiiguin láchit hárjehallama nu ahte dat ollašuhtta dáid unnimusgáibádusaid ja gealbuda oahpaheddjiid § 1-2 mielde.

Rámmaplánalávdegoddi evttohii dárkileappot mearridit hárjehallanbáikešlájaid.

Departemeanta oaivvilda ahte ii gula láhkaásahussii dárkilit mearridit makkár arenain hárjehallan galgá dáhpuhuvvat, muhto ahte dát vejolaččat sáhtta fuolahuvvot nátionála njuolggadusain ja prográmmaplánain.

4.3.3 Dan guovtti rámmaplána oktavuoha

Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánaevttohus ja oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánaevttohus čuvvot seamma málle. Sámi oahpaheaddjeoahpuin lea viidát gelbbolašvuodavuodđu go eará oahpaheaddjeoahpuin. Studeanttat galget ollašuhttit vuodđogáibádusaid mat gustojit oppalaččat oahpaheaddjeoahpuide, ja seammás galget addit sierra gelbbolašvuodas earret eará sámi giela, kultuvrra, máhttovuogádagaid, oahppanoainnuid ja eamiálbmotperspektiivvaid birra.

Oahput goappašat rámmaplánaid mielde galget oahpahit oahpaheddjiid bargat mánáidgárddiin ja skuvllain miehtá Norgga. Sámegielaid hálldašanguovllus lea suohkanis ovddasvástádus addit sámi mánáide mánáidgárdefálaldaga mii huksejuvvo sámi giela ja kultuvrra vuodul. Mánáidgárddi rámmaplána cealká ahte sámi mánáidgárddit galget ovddidit mánáid sámegielgelbbolašvuoda, nannet mánáid sámi identitehta ja viidásetfievrredit sámi árvvuid, kultuvrra ja árbevirolaš máhtu. Oahppoplánabuktosa *Bajitoassi – vuodđooahpahusa árvvut ja prinsihpat* lea namahus “sámi skuvla” geavahuvvon oahpahussii mii čuovvu sámi parallealla dásseárvosaš oahppoplánabuktosa. Sámi oahppoplánabuvttus gusto dain suohkaniin mat leat oassin sámegielaid hálldašanguovllus. Dasa lassin dat gusto ohppiide geain lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa *sámegillii* riikkas muđui. Oahppit muđui riikkas geain lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusas sámegielas, galget sámi oahppoplánabuktosa čuovvut sámegielfágas.

Lea ovttaskas skuvlaeaiggát mii mearrida sihtet go sii bargiid geain lea oahppu sámii rámmaplána vuodul.

Sámii skuvla galgá láhčit dili nu ahte oahppit ožžot oahpahusa mas sámii árvvut ja sámegiella, sámii kultuvra ja servodateallin lea vuodđun. Oahpahuslága ulbmilparagráfa árvvut leat maid sámii árvvut ja gustojit sámii skuvllas. Sámii skuvllas lea deatalaš ahte lea miehtásámii perspektiiva ja eamiálbmotperspektiiva, ja deattuhit materiála ja vuoiŋŋalaš kulturárbbi nugo árbevirolaš máhtu, duoji ja sohka- ja bearašoktavuođaid. Sámii oahpaheaddjeoahpuin galgá dáidda perspektiivvaide sierra deaddu.

Departementii lea deatalaš sihkkarastit ahte sámii oahpaheaddjeoahput addet gelbbolašvuoda bargat mánáidgárddiin ja skuvllain miehtá riikka. Dálá sámii oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánat celket ahte oahppu lea seammaárvosaš eará vástideaddji oahpaheaddjeoahpuiguin. Sámii vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu cehkiide 1–7 láhkaásahusas, § 1-7 goalmát ladđasis dát lea ná hámuhuvvon: Sámii vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu lea seammaárvosaš nationála vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin. Seammaárvosašvuodain oaiivilduvvo ahte oahpuin lea seamma fágalaš dássi ja seamma grádadássi. Doaba seammaárvosaš juridihkalaš doaban lea váttis. Departemeanta oaiivilda ahte seammaárvosašvuolta buoremusat fuolahuvvo go, lassin seamma fágalaš dássái ja seamma grádadássái, leat oktasaš gáibádusat oahpuid hábmemii ja sisdollui, ja vuodđogelbbolašvuodaide ja hárjehallamii. Sámii oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánas leat dasa lassin sierra gáibádusat sisdollui ja gelbbolašvuhtii, nu ahte sis geat dán rámmaplána čuvvot lea sierra lassi gelbbolašvuolta sámii giela, kultuvrra ja árvvuid birra.

Departemeanta lea deattuhan ahte dárkilastimat rámmaplánas das mii guoská sámii sisdollui ja sámii oahppanarenaide, jur galget ge addit viidát gelbbolašvuoda. Lea deatalaš ahte dákkár dárkilastimat eai ráddje dahje hehte ahte oahpaheaddjit geain lea sámii oahpaheaddjeoahppu ožžot dan govda vásáhusa maid dárbbášit go galget virgáibiddjot mánáidgárddiide ja skuvllaide miehtá riikka.

4.3.4 Giellagelbbolašvuoda gáibádusat

Dálá sámii oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánain gáibiduvvo ahte váldo oahpahusgiella lea sámegiella, muhto ahte sáhttet dahkkot spiehkasteamat ásahusaide mat addet lulli- ja julevsámii oahpaheaddjeoahpuid. Sámii oahpaheaddjeoahpuid rámmaplánaevttohusas lea čállon ahte oahpahusgiella lea sámegiella, muhto sáhttet dahkkot spiehkastagat go leat fágalaš ákkat. Dát čuovvu mearrádusa universitehta- ja allaskuvlalága § 2-3 goalmát ladđasis, mas čuožžu ahte oahpahusgiella galgá leat dárogiella dahje sámegiella, muhto ahte sáhtta das spiehkastit go lea fágalaččat ákkastallojuvvon.

Erenoamážit váilot olbmot geain lea sihke oahpaheaddjeoahppofágalaš ja doarvái lullisámegiel ja julevsámegiel giellagelbbolašvuolta. Lullisámii ja julevsámii oahpaheaddjeoahpuin sáhtta leat gáibideaddji fállat oahpahusa buot osiid sámegillii. Davvisámii fágabirrasiin lea nanu vuodđu fállat oahpu mas lea davvisámegiella oahpahusgiellan.

Lea stuora dárbu rekruteret eanet oahpaheddjiid geain lea sámegielgelbbolašvuohta. Váilevaš rekruteren sámii alitohppui gullá oktii dainna go leat beare unnán oahppit geain lea sámegiella go gárvejit joatkkaoahpahusa. Dát lea čilgejuvvon Meld. St. 13 (2022–2023) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnsopplæring og høyere utdanning*.

Departemeanta atná deatalažžan ahte lassánit oahppan oahpaheaddjit geain lea sámii giella- ja kulturgelbbolašvuohta. Lea deatalaš ahte rámmaaplána seammás doalaha alla gáibádusaid sámegielgelbbolašvuhtii ja láhčá dili vai olaha ođđa studeantajoavkkuid nu ahte gárvánit doarvái oahpaheaddjit mánáidgárddiide ja buot skuvlašlájaid geain lea sámegielgelbbolašvuohta. Vái gárvánit eambo sámegieloahpaheaddjit, de adnojit eambogat geat hálddahit giella. Oahppojaagi 2028–2029 alitoahpuid sisaváldima rájes, ožžot ohccit lassičuoggáid go lea leamaš sámegiella vuosttašgiellan joatkkaoahpahusas.

Ásahusat fertejit dasa lassin árvvoštallat láhčit dili dasa ahte vejolaš ohccit geain lea sámii duogáš, ja eai hálddaš sámegiella, sáhttet oažžut doarvái giellagelbbolašvuođa.

Gulaskuddaninstánssaide gažaldagat:

- Departemeanta atná vuodđun ahte sámii oahpaheaddjeoahppu galgá leat seamma fágalaš dásis ja seamma grádadásis go eará oahpaheaddjeoahput. Mii bivdit instánssaid oainnuid dasa movt rámmaaplána láhčá dili dasa ahte gárvánit eambo oahpaheaddjit geain lea nana sámegielat ja oahpaheaddjeoahppofágalaš gelbbolašvuohta.

Dál lea intenšuvdna ahte sámii oahpaheaddjeoahput galget gárvet oahpaheddjiid olles Sápmái. Rámmaaplána ii regulere virgáibidjama, ja leat eiseválddit dain eará riikkain mat gullet Sápmái, mat mearridit iežaset oahpaheddjiid virgáibidjan- ja gelbbolašvuođagáibádusaid.

Rámmaaplánaevttohus gáibida ahte universitehtat ja allaskuvllat hábmejit oahpuid mat addet studeanttaide profešuvdnafágalaš gelbbolašvuođa sámegielas ja dárogielas (girjedárogielas ja ođđadárogielas), ja mii sihkkarastá ahte sii gelbbolaččat sáhttet geavahit giella profešuvnna oktavuodas (§ 2-2 bustávva e). § 2-7 čilge makkár eavttut leat siidogiella árvvoštallamis luvvemis. Sisaváldin olgoriikka oahpu vuodul lea okta dain eavttuin.

Rámmaaplánaevttohusas lea dárogiella okta fágaviidodagain mii galgá gokčojuvvon oahpaheaddjeoahpus mánáidgárdái. Oahpaheaddjeoahpus ceškiide 1–4, dahje oahppu mii maiddáii fáttmasta ceškiid 1–4, lea 30 oahppočuoggá dárogiella geatnegahtton. Olgoriikka studeanttat geain ii leat Norgga joatkkaoahpahus, sáhttá § 2-7 nuppi laddasa mielde luvvejuvvot dárogielfágas jus sii váldet ruovtturiikka váldogiella oassin oahpus.

Dárogielas luvven lea dárbbalaš vai olgoriikka studeantta sáhttet čadahit oahpu, muhto das sáhttá maid váikkuhit kandidáhta vejolašvuhtii oažžut virggi dáčča/norgga

mánáidgárddis ja skuvllas. Lea ásaahasaid ovddasvástádus studeanttaide mitalit makkár váikkuhusat leat go vällje eret dárogiela oahpaheaddjeoahpus.

4.3.5 Gelbbolašvuohta gáiddus pedagogalaš doarjaga ja gáiddusoahpahusa birra

Oahpahuslága § 14-4. Gáiddusoahpahus mielde, sáhttet oasit oahpahusas čađahuvvot almmá ahte oahpaheaddji lea báikkis ovttas ohppiiguin, jus dasa leat buorit sivat ja jus dat lea oadjebas ja pedagogalaččat dohkálaš. Dát mearkkaša ahte ohppiide galgá eambo ovdamunnin go headjuvuohtan go oahpahus čađahuvvo gáiddusoahpahussan.

Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámma-plánaevttohusas lea gáiddusin addit pedagogalaš doarjaga ja gáiddusoahpahusa loktejuvvon oassin didáktalaš vuodđogelbbolašvuođas (§ 2-3 bustávva d, nubbi sáhcočuokkis). Ii leat vástideaddji gáibádus dan nuppi rámma-plánas. Dát gullá oktii dainna go sámi ohppiin vuodđooahpahusas lea oktagaslaš vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegiela, juogo lullisámegiela, julevsámegiela dahje davvisámegiela, beroškeahtá gos Norggas sii orrot. Dan dihte ožžot ollu oahppit vuoigatvuođa sámegieloahpahussii ollašuvvat gáiddusoahpahusa bokte.

5 Ekonomalaš ja hálldahuslaš váikkuhusat

Rievdadusas leat váikkuhusat ásaahasaid bargui oahppoplánaiguin, ja universitehtaid ja allaskuvllaid bargui gulahallamiin studeanttaiguin ja vuostáiválldiiguin. Rievdadus váikkuha ásaasaide mat šaddet iežaset oahppoportofolio rievdadit vai ollašuvttet gáibádusaid das mii guoská ođđa, bakkolaš oahppoovttadagaide. Seammás ožžot ásaahasat stuorát válddi rievdadit oahppoportofolio dan geažil go rámma-plánat álkidahttojuvvojit.

6 Láhkaásahusevttohus

1.2 Evttohus – Sámi oahpaheaddjeoahpuid rámmaplána láhkaásahus

Máhttodepartemeanta mearridan uhl. § 3-8 nubbi lađas bustávva b láhkavuodu vuodul.

Kapihtal 1 Oppalaš mearrádusat

§ 1-1 Doaibmaviidodat

Láhkaásahus gusto universitehtaide ja allaskuvllaide mat addet sámi oahpaheaddjeoahpu ja oahpahit oahpaheddjiid mánáidgárdái, vuodđoskuvlii ja joatkkaoahpahussii ja rávisolbmuid ráhkkanahiti oahpahussii ja joatkkaoahpahussii (rávisolbmuid oahpahus).

§ 1-2 Ulbmil

Láhkaásahusa ulbmil lea sihkkarastit ahte universitehtat ja allaskuvllat fáallet profešuvdnii heivehuvvon ja dutkanvuđot oahpaheaddjeoahpuid main lea alla fágalaš kvalitehta ja relevánsa.

Láhkaásahus galgá sihkkarastit riikkadási dásseárvosaš fágalaš dási, vai kandidáhtain mat gárvejit oahpu, lea oktasaš vuolimus loahppagelbbolašvuohta, oahppoásahusas beroškeahhtá.

§ 1-3 lešguđet oahpaheaddjeoahpuid rámmat

Oahpaheaddjeoahput galget vuhtiiváldit gáibádusaid mat ovdanbohtet 2. kapihttalis ja unnimusat ovtta kapihttaliin 3 gitta 8 rádjái. Oahppofálaldaga namas galgá bohtit ovdan guđe dássái oahppomannolagas oahppu lea oavvilduvvon.

Kapihtal 2 Oktasašoassi

§ 2-1 Sámi oahpaheaddjeoahpuid ulbmil

Sámi oahpaheaddjeoahput galget gealbudit oahpaheddjiid ollašuhttit mánáidgárdiid, vuodđoskuvlla, joatkkaoahpahusa ja rávisolbmuid oahpahusa doaimma, ja leat veahkin ovdánahttit mánáidgárdiid, skuvllaid ja oahpaheaddjeprofešuvnna rievddadeaddji servodagas. Oahpaheaddjeoahput galget vuodđuduvvot mánáidgárdi sisdoalu ja bargguid rámmaplánii ja vuodđooahpahusa oahppoplánabuktosii.

Sámi oahpaheaddjeoahput galget huksejuvvot dieđu ja ipmárdusa ala das makkár dárbbut sámi servodagain leat. Dat galget ovddidit oahpu ja árvvusatnima sámi álbmogii ja sámegillii ja sámi kultuvrii ja servodateallimii.

Oahput galget ovddidit oahppama ja oahppahábmema. Dat galget huksejuvvot oahpaheaddjeprofešuvnna oktasaš árvovuodu ala, mii heive oktii mánáidgárdi ja

vuodđoskuvlaoahpahusa ja joatkkaoahpahusa ulbmilparagrafaiguin. Máhttoovdánahttin, kritihkalaš jurddašeapmi, ehtalaš diđolašvuohta, fátmasteapmi ja searvevuodajurddašeapmi galget oahpuid dovdomearka.

Oahput galget veahkkin addime gelbbolašvuođa eamiálbmogiid ja nationála unnitloguálbmogiid vuoigatvuodaid birra.

Sámi oahpaheaddjeoahpuid oahpahusgiella lea sámegiella. Das sáhtta spiehkastit go lea fágalaččat vuodustuvvon, vrd. Láhka universitehtaid ja allaskuvllaid birra, § 2-3, goalmát lađas (Lov om universiteter og høyskoler).

§ 2-2 Oahpaheaddjeoahpuid hábmen

Universitehtat ja allaskuvllat galget hábmet sámi oahpaheaddjeoahpuid:

- a. main lea studeantta fágalaš ovdáneapmi ja progrešuvdna guovddážiis. Oahpuid vuodđun galget leat sámi oahppanoainnut ja dat galget bidjat čielga gáibádusat studeanttaid bargguide ja olahusaide.
- b. mat leat vuodđuduvvon dutkamii ja vásáhusvuđot máhttui, ja sámi gillii, kultuvrii, árvvuide ja máhtto- ja oahppanoainnuide, ja gealbudit studeantta geavahit máhttovuođu oahpaheaddjebarggus
- c. mat ovttahttet (integrerejit) fága, teorijja ja práksisa sihke oahpahusas, bagadallamis ja árvoštallamis.
- d. mat fuolahit ahte oahppofálaldagaid fágakombinašuvnnat ja fágaid lohku nu bures go vejolaš vástidit sektora oppalaš gelbbolašvuođadárbbuide.
- e. mat addet studeanttaide profešuvdnafágalaš gelbbolašvuođa sámegielas ja dárogielas (girjedárogielas ja ođđadárogielas), ja sihkkarastet ahte sii gelbbolaččat máhttet giela geavahit profešuvdnaoktavuođas.
- f. mat ovdánahttet studeanttaid diđolašvuođa ja máhtu demokratijja ja mielborgárvuoda birra, ja ipmárdusa dan servodatovddasvástádusas mii čuovvu oahpaheaddjerolla rievddadeaddji gáibádusaid.
- g. mat ráhkkanahhttet studeanttaid lágidit oahpahusa sihkarvuodas ja gearggusvuodas mánáide ja nuoraide, doaimmain ja fágain main dat lea relevánta. Studeanttat galget ráhkkanahhttojuvvot geavahit plánaid ja hárbhallamiid vai sáhttet giedahallat duodalaš dáhpusaid mat sáhttet čuoheht mánáidgárdiide dahje skuvllaide, ja unnidit dáid váikkuhusaid.

§ 2-3 Oktasaš vuodđogelbbolašvuođat

Universitehtat ja allaskuvllat galget sihkkarastit ahte studeanttat ožžot vuodđogelbbolašvuođaid mat leat oktasáčat buot oahpahedjiide, ja mat gealbudit sin hálldašit kompleaksa ja vuorddekeahtes diliid. Vuodđogelbbolašvuođat galget dulkojuvvot ja duohtandahkkot ollisvuohtan, dainna ulbmiliin ahte studeanttat šaddet kritihkalaš, iešheanalaš ja ovttasbargi oahpaheaddjin.

- a. Sámegielgelbbolašvuohta sisttisdoallá
 - movt ovddida mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid giela, giellaovdáneami ja mángggagielalášvuođa unnitlogugielat dilis.
- b. Sámi kulturgelbbolašvuohta sisttisdoallá
 - ipmirdit ja gaskkustit sámi kultuvrra ja árbevirolaš máhtu iešguđetlágan oahppanarenain.
 - doarjut mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid vai ovdánit doaibmin iežaset eallimis, eamiálbmotservodagas ja stuoraservodagas.
- c. Fágalaš gelbbolašvuohta sisttisdoallá
 - dieđu fágaid birra ja fágaid ovdánemiid ja konteavsttaid birra.
 - dieđu ja čiekŋudeami profešuvdnafágalaš, fága- ja fidnodidakttalaš ja fágaidrasttideaddji čuolmmaid birra.
 - movt ovdánahttit mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid lohkan-, čállin- ja rehkenastingálggaid.
- d. Didákttalaš gelbbolašvuohta sisttisdoallá
 - lágidit ja árvvoštallat pedagogalaš barggu.
 - addit pedagogalaš gáiddus doarjaga ja gáiddusoahpahusa.
 - gaskkustit fága ja láchit dili fágaidrasttideaddji oahpahussii ja praktihkalaš ja mángggalágan bargovugiide ja doaimmaide.
 - árvvoštallat mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid oahppama ja ovdáneami ja fuolahit heivehuvvon oahpahusa.
 - ovdánahttit ohppiid konsentrašuvnna ja kritihkalaš jurddašangálggaid.
 - árvvoštallat movt digitála teknologiiat ja resurssat váikkuhit mánáide, nuoraide ja rávis oasseváldiide fágalaš ja sosiála oktavuodain, ja movt dat sáhttet geavahuvvot fágalaččat, pedagogalaččat ja ehtalaččat dohkálaš vugiin.
- e. Pedagogalaš gelbbolašvuohta sisttisdoallá
 - ipmirdit mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid oahppama, ovdáneami ja oahppahábmema, erenoamážit sámi oahppanárbevieruid vuodul, ja máhttit geavahit gelbbolašvuođa pedagogalaš barggus ja profešuvdnasearvevuodas.
 - doarjut mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid ovdáneami ja oahppama, mas vuolggasadjin lea mánáid ja nuoraid kultur- ja giellamáhttu.
 - máhtu relevánta erenoamášpedagogalaš fáttáid birra.
 - máhtu oktavuodaid birra ja proseassaid birra dan olis go sirdašuvvet mánás nuorran ja rávisolmmožin, erenoamážit sámi mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid dárbbuid ja hástalusaid birra, sihke dalle go leat oahpahusmannolagas mánáidgárddi rájes gitta joatkkaohppui, ja go mannet oahpus bargoeallimii.
- f. Jodiheapmi sisttisdoallá
 - jođihit stoahkama ja oahppanproseassaid mánnájoavkkuin ja skuvlaluohkáin vugiiguin mat addet oadjebas rámmaid, ja mat ovddidit fátmasteami,

motivašuvnna, hálddašeami, dearvvašvuoda, loaktima ja buori stoahkan- ja oahppanbirrasa.

- áimmahuššat searvevuoda ja ovttaskasolbmo dárbbuid ja vuoigatvuodaid dássásaš vugiin.
- jođihit pedagogalaš ovdánahttinbargguid ja bargat ulbmillaš profešuvdnafágalaš ovdánahttimiin.

g. Relašuvdnagelbbolašvuoha sisttisdoallá

- álggahit ja ovdánahttit oktavuoda mánáiguin, ohppiiguin ja rávis oasseváldiiguin dakkár vugiiguin mat ovddidit gulahallama, ovttasdoaibmama ja luohttamuša.
- ovttasbargat ruovttuin mánáid ja ohppiid oahppama, ovdáneami ja loaktima birra.
- deaivvadit mánáiguin, nuoraiguin ja rávis oasseváldiiguin geat leat váttis eallindilis, ja máhttit identifiseret rihkkumiid mearkkaid degomat mobbema, illasteami ja veahkaválddálašvuoda.

h. Mánngabealatvuodagelbbolašvuoha sisttisdoallá

- dohkkehit ja árvvusatnit olmmošlaš mánngabealatvuoda.
- ohcat resurssaid deaivvadettiin mánngalágan duogážiiguin, gielaiguin, kultuvrraiguin, etnisitehtaiguin, sohkaeliiguin, agiiguin, oskkuiguin, doaibmannávccaiguin ja seksuála sojuiguin.
- máhtu nationála unnitloguálbmogiid gielaide, kultuvrraid ja servodagaid birra.

i. Profešuvdnaehtalaš gelbbolašvuoha sisttisdoallá

- geavahit profešuvnnalaš árvvoštallama, ovddidit toleránssa, árvvusatnima ja seammaárvosašvuoda ja áimmahuššat mánáid, ohppiid ja rávis oasseváldiid vuoigatvuodaid.
- máhtu dáruiduhttinpolitihka váikkuhusaid birra ja máhttu seanadanproseassaid birra.
- ipmárdusa das movt oahpahus ja pedagogalaš bargu sáhtta veahkkin seailuhit, nannet ja viidáseappot ovdánahttit sámegealaid, sámi kultuvrra, identitehta ja servodatárvvuid.

j. Systema- ja organisašuvdnagelbbolašvuoha sisttisdoallá

- dieđu buot oahpahussektora dásiid birra, ja sektora ovddasvástádus- ja bargajuogu birra.
- máhttu sektorrasttideaddji doarjjavuogádaga birra mii lea mánáid ja ohppiid doarjjan, ja ovttasbargat relevánta fágainstánssaiguin dárbbášlaš doaibmabijuid birra.

k. Rievddadan- ja ovdánahttingelbbolašvuoha sisttisdoallá

- ovddidit innovašuvnna dainna lágiin go ovdánahtta iežas profešuvnnalaš práksisa ja veahkkin bargá rievddan- ja ovdánahttinbargguid profešuvdnasearvevuodas.

§ 2-4 Oahpaheaddjeoahpuid dásit

Oahpaheaddjeoahput mánáidgárddiide, vuodđoskuvlla praktihkalaš ja fidnui čadnon oahpahussii ja fidnofágalaš oahpahusprográmmaide, leat bacheloroahput.

Oahpaheaddjeoahput vuodđoskuvlla cehkiide 1–4, cehkiide 5–7, cehkiide 8–10 ja studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaide ja joatkkaoahpahusa oktasašfágaide, leat integrerejuvvon masteroahput.

§ 2-5 Sierra njuolggadusat oahpaheaddjeoahpuide mat leat huksejuvvon ovddeš oahpuid ala

Oahpaheaddjeoahput vuodđoskuvlla cehkiide 1–4, cehkiide 5–7, cehkiide 8–10 ja studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaide ja joatkkaoahpahusa oktasašfágaide, sáhttet leat praktihkalaš-pedagogalaš oahput mat huksejuvvojit ovddeš oahpu ala. Kandidáhtta galgá olahit mastergráda mañemusat go gárve oahpaheaddjeoahpu.

Ásahusat sáhttet fállat praktihkalaš-pedagogalaš oahpu mii lea unnimustá 60 oahppočuoggá, mii lea lasáhussan doaibmi ja hábmejeaddji dáiddafága bachelorohppui, almmá ahte gáibiduvvo ahte olaha mastergráda ovdal go gárve oahpaheaddjeoahpu.

Oahpaheaddjeoahppu fidnofágalaš oahppoprográmmaide ja fidnofágalaš čiekŋudeapmái, vrd. kapihtal 8, sáhtta leat praktihkalaš-pedagogalaš oahppu mii lea unnimustá 60 oahppočuoggá, ja mii huksejuvvo ovddeš oahpu ja bargohárjáneami ala. Dákkár oahppu lea:

- čađahuvvon 3-jagi relevánta profešuvdnii heivvolaš bacheloroahppu ja unnimustá guokte jagi relevánta fidnohárjáneapmi (bargohárjáneapmi), dahje
- fága-/sváinnasreive dahje eará čađahuvvon 3-jagi fidnooahppu joatkkaoahpahusa dásis, oppalaš studerengelbbolašvuohta, guokte jagi relevánta fidnoteorehtalaš oahppu mii lea badjelis joatkkaoahpahusa dási ja njeallje jagi fidnohárjáneapmi

Oahpaheaddjeoahpuin mat huksejuvvojit eará oahpuid ala, galget leat unnimustá 60 beaivvi hárjehallan, vrd. § 2-8.

§ 2-6 Sierra mearrádusat oahpuid sisdoalu birra

Universitehtat ja allaskuvllat galget sihkkarastit ahte buot oahpaheaddjeoahppoprográmmat sistsisdollet unnimustá 30 oahppočuoggá profešuvdnii heivehuvvon pedagogihka. Buohkain geat gárvejit oahpaheaddjeoahpu, galgá leat hárjehallan ja fágadidaktihkka dahje fidnodidaktihkka relevánta fágasurggiin.

Bacheloroahput galget sistsisdoallat práksislagas bachelorbarggu.

Masteroahput galget sisttisdoallat práksislagas masterbarggu.

§ 2-7 Luvvenmearrádusat

Universitehtat ja allaskuvllat sáhttet luvvet studeantta árvvoštallojuvvomis nuppi dárogiela čállingielas, jus dát eavttut leat devdon:

- a. Studeanta váldá unnit go 60 oahppočuoggá dárogiela, dahje sus lea dárogiella nubbingiellan oahpahusfágan.
- b. Studeanta lei joatkkaoahpahusas luvvejuvvon čállingiela árvosániin árvvoštallamis, dahje dalle go lea ohcan sisaváldojuvvot olgoriikka oahpu vuodul. Luvven galgá boahtit ovdan oahppoduodaštusas.

Olgoriikka studeanttat geain ii leat Norgga joatkkaskuvla, sáhttet luvvejuvvot dárogielas jus sii váldet ruovtturiikka váldogiela oassin oahpus. Oahppoprogrammaplána galgá válddahit movt dát vuhtiiváldojuvvo.

§ 2-8 Hárjehallan oahpaheaddjeoahpuin

Hárjehallan leat mánnggalágan, bagadallojuvvot ja árvvoštallojuvvot.

Universitehtat ja allaskuvllat galget, ovttasbarggus hárjehallanbáikkiiguin láhčit dili nu ahte studeanttat hárjehallamiin besset oažžut bargovásáhusa oahpaheaddjerolla olles viidodagas. Studeanttat galget hárjehallamis oassálastit profešuvdnafágalaš searvevuhtii ja oažžut bargovásáhusa ovttasbargat ruovttuin ja relevánta fágainstánssaiguin.

Hárjehallan galgá veahkkín hukset ollisvuoda oahppomannolagas ja leat heivehuvvon studeantta fágaválljemiidda ja daidda dásiide oahpahusmannolagas masa oahpaheaddjeoahppu ráhkkanahttá.

§ 2-9 Verddevuohta oahpaheaddjeoahpuin

Universitehtain ja allaskuvllain lea ovddasvástádus láhčit formaliserejuvvon ja guhkesáigge verddevuodaid maidda gullet oahpaheaddjeoahppoásahus, oahpaheaddjestudeanttat, mánáidgárddit, skuvllat ja eará bargoeallin, suohkanat, fylkkasuohkanat, priváhta mánáidgárddiid ja skuvllaid eaiggádat eará relevánta **doaibmit** (aktevrrat).

Verddevuodát galget veahkkín sihkkarastime profešuvdnii heivehuvvon oahpuid main lea buorre kvalitehta ja ollisvuolta. Ovttasbargu galgá veahkkín oččodit buori organiserema práksislagas oahpaheaddjeoahpuide.

§ 2-10 Praktihkalaš ja estehtalaš fágat

Oahpaheaddjeoahppu praktihkalaš ja estehtalaš fágaide galgá ovdánahttit studeanttaid fágalaš bargin ja profešuvdnabargin, ja galgá veahkkín čielggasmahttime fágaid mearkkašumi vuodđooahpahusas ja servodagas. Oahppu galgá sihkkarastit ahte oahpahus vuodđuduvvo fágaid árbevieruide ja máhtto- ja gálgaviidodagaide.

Oahpaheaddjeoahppu mas masterčieknudeapmi lea praktihkalaš ja estehtalaš fágain, ja oahpaheaddjeoahppu mas leat okta dahje eanet praktihkalaš dahje estehtalaš fágat, galget nu guhkás go vejolaš, addit dáid vuodđogelbbolašvuodaid lassin vuodđogelbbolašvuodaide mat leat válddahuvvon § 2-3:

- a. láchčit dili vai mánát ja oahppit ovdánahttet praktihkalaš ja estehtalaš dáidduid, geahččaladdamii, oahppamii ja hálddašeapmái, ja kvalitehta árvvoštallamii.
- b. láchčit dili árbevirolaš praktihkalaš ja estehtalaš bargoproseassaide ja oahppanvugiide.
- c. geavahit luondduvuđot doaimmaid mat ovddidit máhtu das movt eallá oassin luonddus.
- d. hálddašit ja gaskkustit bargovugiid ja teknikakaid ja reaidduid mat gullet fágasuorgái.
- e. jođihit iskkadeaddji oahppandoaimmaid main deattuhuvvojit vásáhus, ja láchčit dili vai mánát ja oahppit sáhttet geavahit goruda, áiccuid ja iežas vásáhusaid fágain.
- f. árvvus atnit praktihkalaš ja estehtalaš fágaid mearkkašumi dasa go ovddida fátmmasteami ja servodatoassálastima.

§ 2-11 Ráhkkanahtti oahpahus ja joatkkaoahpahus rávisolbmuide

Oahpaheaddjeoahppu sáhtta fátmmastit ráhkkanahtti oahpahusa dahje joatkkaoahpahusa rávisolbmuide. Dákkár oahppu galgá addit dáid vuodđogelbbolašvuodaid lassin vuodđogelbbolašvuodaide mat leat válddahuvvon § 2-3:

- a. atnit resurssaid čalmmustahtti lahkoneami rávis oasseváldiid gelbbolašvuhtii, gillii, kultuvrii, eallindillái ja mihttomeriide.
- a. láchčit oahpahusa nu ahte vuhtii váldá oasseváldi sámi duogáža ja vásáhusaid go heivehallá bargoeallimii.
- b. gelbbolašvuoda álgo giella-, lohkan-, čállin- ja rehkenastinoahpahusa birra mii heive rávis oasseváldiide geat leat sámi ja mánggagielat oahppomannolagain, ja movt ovttahtta sámegiel- ja dárogielgálggaid fágaid oahpahussii.
- c. sihkkarastit aktiivvalaš ja fátmmasteaddji oahppanproseassaid ja doarjut eallinagi oahppama ja digitála oassálastima.

Kapihtal 3 Mánáidgárdi

§ 3-1 Oahpaheaddjeoahppu mánáidgárddiide

Oahppu galgá ráhkkanahttit pedagogalaš bargui mánáidgárddis.

Oahpu dovdomearka galgá leat ollislaš pedagogalaš lahkoneapmi stoahkamii, ovddasmorrašii, oahppamii ja oahppahábmemii, ja mii lea sámegillii, sámi kultuvrii ja oahppanoidnui vuodđuduvvon. Dát sisttisdoallá guldaleaddji, geahččaladdi ja mánái heivehuvvon pedagogihka, mas leat sierra gáibádusat ámmátlaš fuolahan- ja oahpaheaddjerollii.

§ 3-2 Vuodđogelbbolašvuodát

Oahpaheaddji mánáidgárdái galgá addit dáid vuodđogelbbolašvuodaid lassin vuodđogelbbolašvuodaide mat leat válddahuvvon § 2-3:

- a. Gelbbolašvuolta láhčit dili mánáid oahppamii, ovdáneapmái ja hábmemii sisttisdoallá
 - ipmirdit ja dustet mánáid mánnggalágan meannudanvugiid ja gulahallanvugiid.
 - hábmet mánnggabealat pedagogalaš birrasiid mat vuhtiiváldet mánáid iešguđetlágan albmanahttinvugiid.
 - doarjut mánáid sámegielalaš ovdáneami ja sin gullevašvuoda sámi kultuvrii ja servodahkii ja dan iskkadeami.
 - geavahit mánnggalágan bargovugiid ja estehtalaš oahppanproseassaid vuhtiiválddettiin mánáid dárbbu ovddasmorrašii ja stoahkamii, ovdánahtidettiin oahppama ja oahppahábmema ja attidettiin mánáide mielváikkuhanvejolašvuoda.
 - dovdat nuoramus mánáid dárbbuid ja ovdáneami.
 - ásahit buori ovtasbarggu ruovttuin doarjun ja ovdánahttin dihte mánáid giela, kultuvrra ja identitehta, ja nannet buori álgu ja oadjebas rámmaid mánáidgárdemána eallimii.
- b. Gelbbolašvuolta stoahkama birra sisttisdoallá
 - máhtu stoahkama iešárvvu birra, ja máhttit dan áimmahuššat.
 - áicat ja láhčit dili mánáid ovtasdoaimmamii stoagadettiin ja addit impulssaid mat stimulerejit ja ovddidit stoahkama.
- c. Gelbbolašvuolta jođiheami birra sisttisdoallá
 - jođihit mánáidgárddi pedagogalaš barggu, mas vuodđun lea sámi pedagogalaš vuodđooaidnu ja sámi árbevirolaš máhttu. Dát fáttmasta sihke mánáid, mánnájoavkkuid ja bargiid jođiheami.

§ 3-3 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra

Lassin mearrádusaide 2. kapihttalis gustojit čuovvovaš gáibádusat oahpu sisdollui:

- a. Profešuvdnii heivehuvvon pedagogihkka galgá čatnat oahpu ollisvuohtan, vuodđuduvvot sámegillii ja sámi oahppan- ja máhttooainnuide ja das galgá profešuvnnas ja profešuvdnii heiveheamis leat guovddáš doaibma.
- b. Oahppu galgá sihkkarastit fágalaš viidodaga ja gokčat buot fágaviidodagai mat leat čilgejuvvon mánáidgárddi rámmaiplánas. Oahppu galgá ovddidit fágaidrasttideaddji doaimmaid main sámi árbevierut leat vuolggasadjin.
- c. Oahppu galgá sisttisdoallat unnimustá 100 beaivvi hárjehallama, ja ovtta 30 oahppočuoggá profešuvdnii heivehuvvon čiekŋudanovttadaga.

Kapihtal 4 Vuodđoskuvlla ceahkit 1–4

§ 4-1 Vuodđogelbbolašvuodát

Oahpaheaddjeoahppu vuodđoskuvlla ceahkiide 1–4 galget addit dáid vuodđogelbbolašvuodáid lassin vuodđogelbbolašvuodáid mat leat válddahuvvon § 2-3:

- a. Gelbbolašvuolta oahppanproseassaid jodiheami birra sisttisdoallá
 - láhčit buriid sirdašumiid mánáidgárddis skuvlii ja ohppiid dárbbuid dustet.
 - jodihit oahppanbarggu vuosttaš skuvlajagiid mas atná vuodđun ohppiid kultuvrra, láddama, eavttuid ja njálmmálaš giela.
 - doarjut ohppiid identitehta ja gullevašvuoda sámi kultuvrii ja servodahkii, ja sin sosiála ja emošuvnnalaš ovdáneami.
 - geavahit estehtalaš oahppanproseassaid ja geavatlaš ja mánggalágan bargovugiid.
- b. Gelbbolašvuolta álgooahpahusa birra sisttisdoallá
 - doarjut ohppiid giellaoahppama ja addit álgo lohkan-, čállin- ja rehkenastinoahpahusa ja fágaidrasttideaddji oahpahusa.
 - identifiseret ohppiid geaid balaha ahte eai olat vurdojuvvon ovdáneami, ja bidjat johtui heivvolaš doaibmabijuid nu árrat go vejolaš.
- c. Gelbbolašvuolta stoahkamis sisttisdoallá
 - vuhtii váldit ohppiid spontanitehta ja láhčit dili stoahkamii mii lea veahkkin ovddideame loaktima, ovdáneami, oahppama ja oahppahábmema, mas vuolggasadjin leat sámi kultuvra ja estehtalaš árbevierut.

§ 4-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra

Lassin mearrádusaide 2. kapihttalis gustojit čuovvovaš gáibádusat oahpu sisdollui:

- a. Buot fágat mat vástidit skuvlafága, galget sisttisdoallat fágadidaktihka ja álgooahpahusa ja čalmmustahttit fága relevánssa sámi oktavuodaide/konteavstaide.
- b. Integrerejuvvon masteroahppu galgá sisttisdoallat unnimustá golbma oahpahusfága, 110 beavvi hárjehallama, oktiibuot 60 oahppočuoggá profešuvdnii heivehuvvon pedagogihka, unnimustá 30 oahppočuoggá guđege fágas dárogiella, sámegiella ja matematihkka, unnimustá 15 oahppočuoggá praktihkalaš dahje estehtalaš fágas, ja unnimustá 10 oahppočuoggá erenoamášpedagogihkas. Studeanttaide geat váldet oahpaheaddjeoahpu mas masterčieknudeamis leat praktihkalaš dahje estehtalaš fágat, eai leat dárogiella, sámegiella ja matematihkka geatnegahtton fágat.

Kapihtal 5 Vuodđoskuvlla ceahkit 5–7

§ 5-1 Vuodđogelbbolašvuodát

Oahpaheaddjeoahppu vuodđoskuvlla ceahkiide 5–7 galget addit dáid vuodđogelbbolašvuodáid lassin vuodđogelbbolašvuodaide mat leat válddahuvvon § 2-3:

- a. Gelbbolašvuohta oahppanproseassaid jodiheami birra sisttisdoallá
 - doarjut ohppiid giella-, lohkan-, čállin- ja rehkenastingálggaid, ohppiide heivehuvvon vugiiguin.
 - láhčit dili iešheanalaš oahppamii ja ovttasbargooahppamii, sihke fágalaččat ja fágaidrasttideaddji, ja dađistaga lassáneaddji kompleksitehtain.
 - geavahit estehtalaš oahppanproseassaid, geavatlaš ja mánggalágan bargovugiid ja stoahkama, mat galget veahkkin ovddideame loaktima, ovdáneami, oahppama, motivašuvnna ja hálddašeami.
- b. Gelbbolašvuođa movt láhčá fáttmasteapmái gullevašvuhtii sisttisdoallá
 - doarjut ohppiid sosiála ja emošuvnnalaš ovdáneami áigodagas go oahppi šaddá eambbo iešheanalaš.
 - doarjut ohppiid identitehta ja addit ohppiide vuođu oahpásmuvvat ja doaibmat sámi ja máilmmiviidosas oktavuodain.

§ 5-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra

Lassin mearrádusaide 2. kapihttalis gustojit čuovvovaš gáibádusat oahpu sisdollui:

- a. Buot fágat mat vástidit skuvlafága, galget sisttisdoallat fágadidaktihka ja čalmmustahttit fága relevánsa sámi oktavuodáide/konteavstaide.
- b. Integrerejuvvon masteroahppu galgá sisttisdoallat unnimustá 110 beaivvi hárjehallama, ja oktiibuot 60 oahppočuoggá profešuvdnii heivehuvvon pedagogihka.

Kapihtal 6 Vuodđoskuvlla ceahkit 8–10

§ 6-1 Vuodđogelbbolašvuođat

Oahpaheaddjeoahppu vuodđoskuvlla cehkiide 8–10 galget addit dáid vuodđogelbbolašvuođaid lassin vuodđogelbbolašvuođaide mat leat válddahuvvon § 2-3:

- a. Gelbbolašvuohta oahppanproseassaid jodiheami birra sisttisdoallá
 - doarjut ohppiid giella-, lohkan-, čállin- ja rehkenastingálggaid, ohppiide heivehuvvon vugiiguin.
 - láhčit dili iešheanalaš oahppamii ja ovttasbargooahppamii, sihke fágalaš ja fágaidrasttideaddji.
 - doarjut nuoraid sihke ovdánahttit ja hálddašit doaibmirolla (aktevvarolla) sihke iežaset eallimis ja servodagas, ja doarjut sin oahpu ja fitnu válljedettiin.
- b. Gelbbolašvuohta jođihit geavatlaš ja mánggalágan oahpahusa sisttisdoallá
 - láhčit vejolašvuođa estehtalaš oahppanproseassaide ja oahppi aktiivvalaš bargovugiide
- c. Gelbbolašvuohta digitála teknologijaid geavahusa birra sisttisdoallá
 - ovddidit oahppama fágain ja doarjut ohppiid digitála mielborgárvuođa ovdáneami.

§ 6-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra

Lassin mearrádusaide 2. kapihttalis gustojit čuovvovaš gáibádusat oahpu sisdollui:

- a. Integrerejuvvon masteroahppu galgá sisttisdoallat unnimustá 100 beaivvi hárjehallama.
- b. Oahppu galgá sisttisdoallat fágadidaktihka buot fágain mat vástidit skuvlafágaja čalmmustahttit fága relevánssa sámi oktavuodaide/konteavsttaide.
- c. Jus oahppu dušše lea vuodđoskuvlla váste, de dat galgá sisttisdoallat oktiibuot 60 oahppočuoggá profešuvdnii heivehuvvon pedagogihka ja unnimustá 110 beaivvi hárjehallama.

Kapihtal 7 Prográmmafágat studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid ja joatkkaoahpahusa oktasašfágat

§ 7-1 Vuodđogelbbolašvuodát

Oahpaheaddjeoahppu joatkkaoahpahusa studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid prográmmafágaide ja joatkkaoahpahusa oktasašfágaide galget addit dáid vuodđogelbbolašvuodaid lassin vuodđogelbbolašvuodaide mat leat válldahuvvon § 2-3:

- a. Gelbbolašvuodta oahppanproseassaid jođihit sisttisdoallá
 - láchit dili oahppamii fágain, sámi fágaárbevieruid ja máhttovugiid, fágaidrasttideaddji lahkoneami ja beroštupmái.
 - čatnat oahpahusa nuoraid eallima máilbmái ja doarjut sin barggus sihke ovdánahttit ja hálldašit doaibmirolla (aktevvarolla) sihke iežaset eallimis ja servodagas.
- b. Gelbbolašvuodta ráhkkanahhtit ohppiid alitohppui ja fitnu válljemii sisttisdoallá
 - láchit dili vai oahppit leat studeremii ráhkkanahattojuvvon ja vai sis lea relevánta gelbbolašvuodta bargo- ja servodateallima birra

§ 7-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra

Lassin mearrádusaide 2. kapihttalis gustojit čuovvovaš gáibádusat oahpu sisdollui:

- a. Integrerejuvvon masteroahppu galgá sisttisdoallat unnimustá 100 beaivvi hárjehallama ja unnimustá 30 oahppočuoggá fágadidaktihka

Kapihtal 8 Fidnofágalaš oahppoprográmmaid prográmmafágat ja fidnofágalaš čiekŋudeapmi

§ 8-1 Vuodđogelbbolašvuodát

Oahpaheaddjeoahppu fidnofágalaš oahppoprográmmaid prográmmafágaide ja fidnofágalaš čiekŋudeapmái galgá addit dáid vuodđogelbbolašvuodaid lassin vuodđogelbbolašvuodaide mat leat válddahuvvon § 2-3:

- a. Gelbbolašvuolta oahppanproseassaid jodihit sisttisdoallá
 - láhčit dili oahppamii fágain, fágaidrasttideaddji lahkoneapmái, beroštupmái, hálddašeapmái ja láhčit fátmasteaddji ja mánggagielalaš oahppanbirrasa iešguđetge fidnofágalaš oahppanarenain.
 - čatnat oahpahusa fágasuorggi gustovaš kvalitehtagáibádusaide ja ovdáneapmái.
 - čatnat oahpahusa nuoraid eallima máilbmái ja doarjut sin barggus sihke ovdánahttit ja hálldašit doaibmirolla (aktevvarolla) sihke iežaset eallimis ja servodagas.
- b. Gelbbolašvuolta ráhkkanahhtit ohppiid fitnu válljemii ja bargoeallimii sirdašupmái sisttisdoallá
 - áimmahuššat sámi bargo- ja fidnoárbevieruid oassin profešuvnna doaimmaheamis.
 - áimmahuššat fága- ja fidnooahpahusa árbevieruid ja sámi máhttoárbevieruid ja árvvuid.
 - láhčit dili vai oahppit ožžot relevánta gelbbolašvuolta bargo- ja servodateallima birra ja ožžot fidnoidentitehta.
 - láhčit ahte oahppit ovdánahttet máhtu kritihkalaččat ja ehtalaččat reflektaret sámi perspektiivvaid vuolggasajis.
 - ovttasbarggu bargoeallimiin, árbevirolaš ealáhusaiguin ja relevánta ovttasbargoguimmiiguin.

§ 8-2 Sierra mearrádusat oahpu sisdoalu birra

Lassin mearrádusaide 2. kapihttalis gustomit čuočuvvaš gáibádusat oahpu sisdoallui:

- a. Oahppu mii lea unnimustá 180 oahppočuoggá viidosaš, galgá sisttisdoallat unnimustá 70 beaivvi fidnopedagogalaš hárjehallama skuvllas ja 60 beaivvi bagadallojuvvon fidnofágalaš hárjehallama bargoeallimis. Dás sáhttet gitta 30 beaivvi rievdaduvvot fidnofágalaš hárjehallamii mii lea čadnon bargoeallimii.
- b. Oahppu galgá sisttisdoallat unnimustá 30 oahppočuoggá fága- ja fidnodidaktihka.

Kapihtal 9 Loahpaheaddji mearrádusat

§ 9-1 Nasionála njuolggadusat ja oahppoprográmmaplána

Universitehtat ja allaskuvllat galget, searvadettiin sámi fágabirrasiid ja sámi profešuvdnasurggiid, hábmet oahpaheaddjeoahpuide oktasaš nasionála njuolggadusaid.

Guhtege ásašus galgá hábmet oahppoprográmmaplánaid universitehta- ja allaskuvlalága § 11-1 vuodul. Barggadettiin oahppoprográmmaplánaiguin galgá ásašus ovttasbargat verddeásahusaiguin maiguin lea verddeovttasbarggu, vrd. § 2-8.

§ 9-2 Fápmuiboahtin, molsunortnegat ja láhkaásahusaid heaittiheapmi

Láhkaásahus boahdá fápmui borgemánu 1. b. 2027.

Ásašusat sáhttet válljet fállat oahpaheaddjeoahpuid ovddeš rámmaplánaid mielde gitta 2030 čavčča sisaváldima rádjái. Studeanttain lea vuoigatvuohta váldit eksámena ovddeš rámmaplánaid vuodul golbma jagi maŋnelii maŋemus eksámena maŋgel normerejuvvon oahppoáiggi.

Borgemánu 1. b. 2027 fámohuhttojuvvojit čuovvovaš láhkaásahusat:

- a. Láhkaásahus sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu rámmaplána birra
- b. Láhkaásahus sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu cehkiide 1–7 rámmaplána birra
- c. Láhkaásahus sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu cehkiide 5–10 rámmaplána birra